

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO  
TEISĖS FAKULTETO  
CIVILINIO PROCESO KATEDRA

AKVILĖ POŠKUTĖ

Magistrantūros neakivaizdinių studijų  
Verslo teisės programos (kodas 62401S105)  
II kurso VRTmn7-04 grupės studentė

**Notariato vaidmuo Europos Sąjungos valstybėse:  
lyginamieji aspektai**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovė-  
Lektorė  
Svajonė Šaltauskiene

Konsultantas-  
Profesorius  
dr. Stasys Vėlyvis

Vilnius, 2008

## TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. NOTARIATO SAMPRATA BEI YPATYBĖS SKIRTINGOSE NOTARIATO SISTEMOSE.....	5
1.1. Notariato samprata bei ypatybės lotynų notariato sistemoje .....	7
1.2. Notariato samprata bei ypatybės anglosaksų notariato sistemoje .....	8
1.3. Notariato samprata bei ypatybės valstybinio notariato sistemoje.....	9
2. PROFESIJOS ĮGIJIMAS PASIRINKTOSE EUROPOS SĄJUNGOS VALSTYBĖSE .12	
2.1. Pilietybė . .....	15
2.2. Kandidato į notarus (asesoriaus) institutas.....	19
2.3. Notarų skaičiaus ribojimas ( <i>numerus clausus</i> ) .....	22
3. NOTARIATO UŽDAVINIAI, FUNKCIJOS BEI PROFESINĖS ORGANIZACIJOS PASIRINKTOSE EUROPOS SĄJUNGOS VALSTYBĖSE.....	25
3.1. Notarų teisės, pareigos ir instituciniai veiklos principai.....	26
3.2. Pagrindinių atliekamų notarinių veiksmų rūšys.....	31
3.3. Notarinių veiksmų įkainiai.....	34
3.4. Notaro patvirtinto dokumento (autentiško dokumento) įrodomoji galia .....	36
3.5. Notarų profesinės organizacijos.....	40
4. ASMENŲ, TURINČIŲ TEISĘ ATLIKTI NOTARINIUS VEIKSMUS PASIRINKTOSE EUROPOS SĄJUNGOS VALSTYBĖSE, VEIKLOS YPATUMAI.....	44
PABAIGA.....	49
IŠVADOS.....	50
PASIŪLYMAI, REKOMENDACIJOS.....	51
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	52
SANTRAUKA.....	58
SUMMARY.....	59
PRIEDAI.....	60

## IVADAS

Notariato vaidmeniui ir ypatingam notaro statusui visuomenėje nuo seniausių laikų buvo teikiama ypatinga svarba, ką įrodo net iš neatmenamų laikų atėjęs lotyniškas posakis „Lex est quod notarus“ - tai, ką patvirtina notaras, tampa įstatymu. Notariatas tai visuma notarų, kurie atlieka valstybės deleguotas funkcijas. Notarų vieta teisinėje sistemoje yra labai svarbi, nes jų pagrindinis uždavinys yra įtvirtinti neginčijamas subjektyvias fizinių ir juridinių asmenų teises, kad civiliniuose teisiniuose santykiuose nebūtų neteisėtų sandorių ir dokumentų. Be to, jie yra ir teisinės sistemos, kuri užtikrina teisinę pagalbą dalis.

Notariato nauda ir ekonomiškumas pasireiškia tuo, kad notariatas užtikrina prevencinį teisėtumą, civilinių santykių dalyvių veiksmų teisėtumą ir teisingumą paties notariato sąskaita, valstybei dėl to neturint jokių išlaidų. Galime teigti, jog Europos notariatai vadovaujasi panašiais principais, tačiau pasižymi didele profesinės veiklos įvairove ir įvairiose šalyse veikia skirtingai. Europos Sąjungos valstybėse notarų veikla yra reguliuojama skirtingai. Skiriasi notaro profesijai suteikiamų teisių ir pareigų apimtys, jų veiklos sritys bei funkcijos, reikalavimai asmenims, siekiantiems tapti notariais, profesinės etikos reikalavimai, skirtinga ir atsakomybė už atliktus notarinius veiksmus ir kt.

Remiantis tuo, kas išdėstyta, mūsų pasirinkta magistro baigiamojo darbo **tema** - „Notariato vaidmuo Europos Sąjungos valstybėse: lyginamieji aspektai“ - aktuali tuo, jog yra nauja ir Lietuvos teisės doktrinoje mažai analizuota tema. Mes analizuosime notariato vaidmenį bei teisinį reglamentavimą ne tik Lietuvos Respublikoje (toliau tekste vadinama „Lietuva“), bet ir pasirinktose Europos Sąjungos valstybėse: Ispanijos Karalystėje (toliau tekste vadinama „Ispanija“), Italijos Respublikoje (toliau tekste vadinama „Italija“), Slovėnijos Respublikoje (toliau tekste vadinama „Slovėnija“), Nyderlandų Karalystėje (toliau tekste vadinama „Olandija“) bei Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystėje (toliau tekste vadinama „Jungtinė Karalystė“). Taip pat magistro baigiamojo darbo pradžioje panagrinėsime notariato vaidmenį atsižvelgdami į skirtingas notariato sistemas: anglosaksų notariato sistemą, valstybinio notariato sistemą ir lotynų notariato sistemą<sup>1</sup>. Ši analizė padės geriau pažinti kiekvienos notariato sistemos pranašumus bei trūkumus bei atskleisti ypatingai svarbų notariato vaidmenį teisinės valstybės gyvenime.

Šio magistro baigiamojo darbo **tikslas** - pateikti notariato vaidmens pasirinktose Europos Sąjungos valstybėse analizę. Šiam tikslui pasiekti baigiamąjį magistro darbą skirstome į keturis skyrius, kurių pirmajame analizuojame notariato sampratą bei ypatybes skirtingose notariato sistemose, antrajame – atskleidžiame reikalavimus, keliamus asmenim, norintiems tapti

---

<sup>1</sup> Apie notariato rūšis plačiau rašoma - Nekrošius V. Notariato teisė. - Kaunas: Dangerta, 1997. P. 29-33.

notarais, trečiajame – apžvelgiame notariato uždavinius, funkcijas bei profesines organizacijas, o ketvirtajame nagrinėjame asmenų, turinčių teisę atlikti notarinius veiksmus pasirinktose Europos Sąjungos valstybėse, veiklos ypatumus. Magistro baigiamajam darbui išsikeliama šie uždaviniai:

- 1) supažindinti su notariato samprata, notariato sistemomis bei jų ypatybėmis;
- 2) palyginti reikalavimus, keliamus asmenims, norintiems tapti notarais pasirinktose Europos Sąjungos valstybėse;
- 3) atskleisti notarų uždavinius bei funkcijas pasirinktose Europos Sąjungos valstybėse;
- 4) išanalizuoti kokia yra notariškai patvirtinto dokumento įrodomoji galia pasirinktose Europos Sąjungos valstybėse.

Magistro baigiamojo darbo **dalykas** – notariato vaidmens skirtingose pasirinktose Europos Sąjungos valstybėse lyginamoji analizė, o **objektas** – notariatas skirtingose pasirinktose Europos Sąjungos valstybėse.

Magistro baigiamajame darbe iškeliamas **hipotezė** - notariatas yra reikšminga kiekvienos valstybės teisinės sistemos dalis ir yra labai svarbus užtikrinant teisėtą civilinę apyvartą bei prevencinę teisėsaugą.

Vienas svarbiausių **metodų**, kuris taikytas šiame magistro baigiamajame darbe yra lyginamosios teisėtyros metodas, nes pati temos formuluotė reikalauja palyginti notariato vaidmenis skirtingose pasirinktose Europos Sąjungos valstybėse. Apibendrinamosios abstrakcijos metodu naudojamos sujungiant įvairius notariatus į tam tikras teises sistemas, atsižvelgiant į jiems būdingas bendras bei esmines savybes. Naudojantis loginiu, sisteminiu analizės ir apibendrinamuoju metodu magistro baigiamajame darbe padarėme apibendrinimus bei išvadas.

Rašant magistro baigiamąjį darbą naudotasi, Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksu, Lietuvos ir pasirinktų Europos Sąjungos valstybių norminiais teisės aktais, Tarptautinės lotynų notariato sąjungos leidžiamo periodinio leidinio „Notarius International“ publikacijomis, Lietuvos notarų rūmų leidžiamo žurnalo „Notariatas“ publikacijomis, įvairiomis studijomis, bei įvairių autorių straipsniais bei knygomis (V. Gaivenio, V. Nekrošiaus, I. Vėgėlės, A. Vaišvilos, S. Vansevičiaus ir kt.).

## I SKYRIUS

### 1. NOTARIATO SAMPRATA BEI YPATYBĖS SKIRTINGOSE NOTARIATO SISTEMOSE

Šio magistrinio darbo skyriaus tikslas yra aptarti, kokia yra notariato samprata bei ypatybės skirtingose notariato sistemose, tačiau norint tai išnagrinėti, mums pirmiausia reikia aptarti, kokios yra notariato sistemos ir iš kur bei kaip jos kilo.

Nors pasaulyje nėra dviejų valstybių, turinčių visiškai vienodą teisę, tam tikros nacionalinės teisinės sistemos yra tokios panašios, kad atsiranda galimybė grupuoti nacionalines teisines sistemas į pagrindines teisės tradicijas arba teisės šeimas. Vienai teisės šeimai priskiriamos tos teisinės sistemos, kurios turi tų pačių pastovių elementų. Teisinėje literatūroje nėra vieningos nuomonės, kokiais kriterijais remiantis teisinės sistemos turėtų būti skirstomos į teisės šeimas, tačiau dažnai naudojami šie kriterijai: teisinės sistemos ištakos bei raida, teisės šaltinių teorijos bei hierarchija, praktikuojančių teisininkų darbo metodai tam tikroje teisinėje sistemoje, toje sistemoje vartojamos teisinės sąvokos, tos sistemos teisės institutai ir teisės šakos, būdingos tai sistemai. Remiantis šiais kriterijais, dažniausiai išskiriamos 3 pagrindinės teisės tradicijos (šeimos). Tai:

- 1) anglosaksų- amerikiečių bendrosios teisės tradicija;
- 2) romanų-germanų civilinės teisės tradicija;
- 3) socialistinės teisės tradicija<sup>2</sup>.

Profesoriaus habilituoto daktaro Alfonso Vaišvilos nuomone, turėtume išskirti šias keturias pagrindines teisinių sistemų rūšis (šeimas):

- 1) romanų-germanų;
- 2) anglosaksų arba bendrosios teisės tradicija;
- 3) musulmonų, judėjų, induistų teisinė sistema;
- 4) iki 1991 m. funkcionavusi socialistinė teisinė sistema, kuri, jo nuomone,

nelaikytina atskira teisinės sistemos rūšimi, nes ji teisės principų atžvilgiu iš esmės buvo romanų-germanų teisės tradicijos modifikacija<sup>3</sup>.

Profesorius habilituotas socialinių mokslų daktaras Stasys Vansevičius pagal vieno ar kito teisės<sup>4</sup> sistemos turinio elemento vyravimą (rašytinės teisės, teismų praktikos ar teisinės ideologijos) tai pat išskiria keturias pagrindines teisines sistemas:

---

<sup>2</sup> M. A. Glendon, M. W. Gordon, C. Osakwe. Vakarų teisės tradicijos. - . Vilnius: Pradai, 1993; P. 9.

<sup>3</sup> Vaišvila A. Teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2004. P. 351.

<sup>4</sup> A. Vaišvilos nuomone, teisingiau būtų vartoti ne *teisės sistema*, o *teisinė sistema*, nes *teisinė sistema* yra platesnė sąvoka už *teisės sistema*.

- 1) romanų-germanų;
- 2) anglosaksų bendrąją teisę;
- 3) religinės bendruomenės Azijos ir Afrikos šalių teisę;
- 4) ideologizuotą teisės sistemą<sup>5</sup>.

Atsižvelgiant, kad magistro baigiamojo darbo tema yra susijusi tik su Europos Sąjungos valstybėmis, manome jog tikslingiausia plačiau analizuoti tris pagrindines Vakarų teisinės sistemas, tai yra: romanų-germanų, anglosaksų bei socialistinę teisinės sistemas.

Iš šių trijų teisinių sistemų seniausia, įtakingiausia ir labiausiai paplitusi yra romanų-germanų teisinė sistema. Istoriniu požiūriu ši tradicija siekia 450 m. pr. Kr., tačiau laikoma, jog lemiamą įtaką šios teisinės sistemos raidai padarė 534 m. Justiniano atlikta romėnų teisės kompiliacija. Romanų-germanų teisinė sistema laikoma įtakingiausia ne tik dėl jos poveikio nacionalinėms sistemoms, bet ir dėl to, kad ji labiau, nei kuri nors kita teisinė sistema, paveikė tarptautinį teisinį mąstymą. „Romanų-germanų teisės tradiciją daugiausia formavo ir jos raidą kreipė teisininkai mokslininkai“<sup>6</sup>.

Antra pagal senumą laikoma anglosaksų teisinė sistema, o jos pradžia laikomi 1066 m. (kitaip tariant data, kada normanai užkariavo Angliją). Ši teisinė sistema atsirado iš centralizuoto Vilhelmo Užkariautojo valdymo, toliau ją formavo teisėjai, o teisės mokslo įtaka šiai sistemai nebuvo žymi.

Vėliausiai atsiradusia ir naujausia iš nagrinėjamų teisinių sistemų laikoma socialistinės teisės sistema. Šios sistemos formavimosi pradžia siejama su 1917 m. bolševikų revoliucijos pergale Rusijoje. Tačiau į savarankišką teisinę sistemą ji išsivystė tik ketvirtąjo dešimtmečio viduryje. Skirtingai nuo romanų-germanų ir anglosaksų teisinių sistemų, socialistinę teisinę sistemą nuo pat pradžių formavo ir jos ankstyvąją raidą kreipė įstatymų leidėjai. Nepaisant to, mokslinėje literatūroje rašoma, jog negalime nepastebėti didelės įtakos, kurią šiai sistemai padarė romanų-germanų teisinė sistema, tuo tarpu anglosaksų teisinė sistema jai įtakos neturėjo.

Aptarę, kokios teisinės sistemos egzistuoja bei kaip jos susiformavo, kituose poskyriuose analizuosime, koks yra notariato vaidmuo minėtose teisinėse sistemose. Tačiau svarbu akcentuoti, jog nė viena teisės sistema nėra visiškai izoliuota nuo kitos teisinės sistemos, ir kad tikros teisinės sistemos yra hibridai, turintys daugiau negu vienos teisinės sistemos elementų, kas pasireiškia ir notariato sistemose. Nėra nė vienos „grynos“ notariato sistemos, kuri daugiau ar mažiau nebūtų paveikta kitos notariato sistemos.

Manoma, kad notariatas, kaip savarankiška teisinė institucija atsirado, VIII a. Italijoje. Truputi vėliau jis paplito Prancūzijoje, Vokietijoje, Austrijoje, o XV a. ir Rusijoje. „Galutinai

---

<sup>5</sup> Vansevičius S. Valstybės ir teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2000. P.246.

<sup>6</sup> M. A. Glendon, M. W. Gordon, C. Osakwe. Vakarų teisės tradicijos. - . Vilnius: Pradai, 1993. P. 11.

viešasis notariatas įsitvirtino XII a. viduryje, kai ir valstybė, ir bažnyčia pripažino, jog notariškai patvirtintas dokumentas yra viešasis aktas.<sup>7</sup> – savo straipsnyje rašė V. Gaivenis. Nuo tada notaro surašytas dokumentas įgijo oficialaus dokumento statusą, o asmenis, kurių profesija buvo aktų tvirtinimas, imta vadinti notarais. Laikui bėgant, plečiantis tarptautiniams ryšiams, civilinei apyvartai notarų vaidmuo didėjo, žmonės jais vis labiau pasitikėjo ir jiems buvo suteikiama vis daugiau funkcijų. Galiausiai, notarų skaičius Europoje taip padidėjo, jog jie ėmė vienytis į notariatus.

Galime teigti, jog Europos notariatai vadovaujasi panašiais principais, tačiau pasižymi didele profesinės veiklos įvairove ir įvairiose šalyse veikia skirtingai. Nustatydamas notarų teisinį statusą įstatymų leidėjas laisvai renkasi notariato formą. Šį pasirinkimą lemia visuomeninių santykių išsivystymo lygis, valstybės režimas, teisinės valstybės tradicijos, civilinės apyvartos apimtys bei kitos objektyvios aplinkybės. Pasirinkta notariato rūšis turi įtakos notarinių veiksmų atlikimo kokybei ir operatyvumui, jų sąnaudoms valstybei ir notarinių veiksmų dalyviams, notarinio patvirtinimo teisinei reikšmei ir kitoms svarbioms aplinkybėms. Konkrečios valstybės notariato priskyrimą vienai ar kitai sistemai lemia daug skirtumų, tačiau ketiname nagrinėti tik esminius notariato rūšių skirtumus, kurie mūsų manymu yra šie: notariato santykis su valstybe, notaro statusas, jo funkcijos valstybėje, notarų skyrimo tvarka, atsakomybė už notarų atliekamus veiksmus bei notarų finansinė (ne)priklausomybė. Pagal šiuos požymius analizuosime lotynų, anglosaksų ir valstybinio notariato sistemas. Šių sistemų panašumų bei skirtumų analizė padeda geriau pažinti kiekvienos notariato sistemos pranašumus bei trūkumus, bei atskleisti ypatingai svarbų notariato vaidmenį teisinės valstybės gyvenime.

### **1.1. Notariato samprata bei ypatybės lotynų notariato sistemoje**

Lotynų notariatas egzistuoja romanų-germanų teisinės sistemos valstybėse. „Lotyniškasis notariatas - tai pažangiausia šiuolaikinės visuomenės bei civilinių teisinių santykių notariato sistema“<sup>8</sup> - teigė D. Lukaševičiūtė. Dėl savo pažangumo lotynų arba kitaip - laisvasis notariatas, yra vyraujanti notariato organizavimo forma ir neatskiriama teisinės sistemos dalis. Lotynų tipo notariatas yra 21 vienoje Europos Sąjungos valstybėje: Austrijoje, Belgijoje, Bulgarijoje, Čekijoje, Estijoje, Graikijoje, Ispanijoje, Italijoje, Lenkijoje, Latvijoje, Lietuvoje, Liuksemburge, Maltoje, Olandijoje, Portugalijoje, Prancūzijoje, Rumunijoje, Slovakijoje, Slovėnijoje, Vengrijoje ir Vokietijoje. Šioje sistemoje, kaip ir valstybinio notariato sistemoje, notaras vykdo viešo pobūdžio funkcijas, tačiau esminis skirtumas yra tas, kad jis veikia kaip

<sup>7</sup> Gaivenis V. Nuo raštininko iki notaro. Vilnius: R. Paknio leidykla, 2007. P. 23.

<sup>8</sup> D. Lukaševičiūtė. Sveikinimo žodis konferencijoje Notaras ir piliečiai. // Notariatas. 2007, Nr. 2. P. 6.

privatus asmuo, besinaudojantis valstybės pasitikėjimu, o ne kaip valstybės tarnautojas. Įgaliojimų eiti pareigas perdavimo notarui tvarka lotynų ir valstybinio notariato sistemose yra labai panaši. Notaras juos gauna iš valstybinės, paprastai vykdomosios valdžios. Remiantis tuo, jog valstybė delegavo dalį savo funkcijų privatiems asmenims, ji kontroliuoja, kad šie privatūs asmenys pareigas atliktų teisėtai, reguliuoja rinkliavų dydį bei nustato notarų kvalifikacinius reikalavimus ir jų darbo vietą bei skaičių. Lotynų notaras turi įgaliojimus savo apimtimi panašius į valstybinio notaro, tačiau jis vykdo privatinųjų teisinių santykių teisėtumo užtikrinimo funkciją nebūdamas valstybės tarnautoju. Lotynų notaras pats organizuoja savo kontoros veiklą, dirba savo sąskaita ir savo rizika. Veikdamas kaip privatus asmuo, lotynų notaras naudojami visuomenės pasitikėjimu. Pažymėtina, kad šioje sistemoje notaras yra asmeniškai atsakingas už atliktų notarinių veiksmų kokybę ir kad notaras nėra taip glaudžiai finansiškai susijęs su valstybe kaip valstybinio notariato sistemoje. Valstybė nemoka lotynų notarui atlyginimo, tačiau atlyginimą už notarinių veiksmų atlikimą, išskyrus mokesčius ir kitus privalomus mokėjimus valstybei, jis pasilieka sau, taigi notaro pajamos priklauso nuo atliekamo darbo efektyvumo, greitumo bei kokybiškumo. Lotynų notariato sistemoje notarų skaičius yra ribojamas, siekiant užtikrinti pragyvenimo šaltinį notarui, jo išlaidoms biuro administracijai bei darbuotojų išlaikymui.

Priklausomai nuo nacionalinio įstatymų leidėjo pasirinkimo, lotynų notaras gali verstis vien notarine praktika (kaip yra šiandieninėje Lietuvoje, Lenkijoje, Čekijoje, Latvijoje ir kt.) ir tuomet toks modelis vadinamas kaip „tik notaro“ modeliu, arba greta notarinės praktikos dirbti ir advokatūros srityje (kaip yra dabartinėje Vokietijoje) ir toks modelis apibūdinamas kaip „notaro – advokato“ modelis<sup>9</sup>. „Tik notaro“ modelio atveju notaro pareigos yra nesuderinamos su jokiais kitomis pareigomis, jis negali gauti jokių kitų, su kitais darbo santykiais susijusių pajamų išskyrus už pedagoginę ar kūrybinę veiklą. „Notaro - advokato“ modelyje notaro pareigos gali būti suderinamos su advokato pareigomis. Šiuo atveju valstybės notarui suteikti įgaliojimai yra didesnės apimties nei pirmojo modelio atveju, nes šiame modelyje notaras turi suteiktus įgaliojimus ne tik notarinių veiksmų atlikimui, bet ir turi teisę atstovauti savo klientams teisiniame procese.

## **1.2. Notariato samprata bei ypatybės anglosaksų notariato sistemoje**

Anglosaksų notariatas kildinamas iš bendrosios teisės sistemos. Anglosaksų notariato sistema gyvuoja Jungtinėje Karalystėje, Airijoje, bei kitose bendrosios teisės sistemos šalyse.

---

<sup>9</sup> Plačiau apie Vokietijoje egzistuojantį „advokato- notaro“ modelį skaitykite V. Nekrošius Notariato vaidmuo postmodernioje visuomenėje. // Notariatas, 2007. Nr.2. P.22.



Pasak L. Madeikytės „anglosaksų notariatui būdingos funkcijos iš esmės skiriasi nuo tų, kurios pavestos notarams valstybinio ar lotyniškojo notariato sistemoje“<sup>10</sup>. Anglosaksų notaras įgaliojimus veikti gauna iš vietos savivaldos organų, o ne iš valstybinių teisėsaugos institucijų, todėl jo negalime laikyti valstybės tarnautoju. Šioje sistemoje notaras veikia kaip laisvosios profesijos atstovas, vykdo ne valstybinio pobūdžio funkcijas, negauna finansavimo iš valstybės biudžeto, jo funkcijos labiau panašios į administracines nei į teisėtumo užtikrinimo. Tai patvirtina ir tai, kad anglosaksų notariato valstybių teisėje notaras tarsi eliminuojamas sudarant sandorius ar juos tvirtinant, nes šių valstybių sistemoje paprastai nereikalaujama notaro patvirtinimo nė vienam nacionalinių subjektų sudaromam sandoriui. Besiruošdamos sudaryti sandorius šalys kreipiasi į advokatus, kurie yra šališki savo atstovaujамųjų atžvilgiu ir stengiasi sudaryti sandorius, kurie būtų kuo palankesni jų atstovaujamai sutarties šaliai. Kai nėra teisininko, kuris veiktų kaip bešališkas abiejų sandorio šalių patarėjas teisės klausimais, didesnė tikimybė, kad ekonomiškai ar teisiškai silpnesnė šalis liks neapginta. Be to, advokatai negina trečiųjų šalių, ir dėl to gali būti pažeisti jų interesai, bei sukelta painiava civilinėje teisinėje apyvartoje. Notaro paslaugomis sudarant sandorį naudojamosi tik tokiu atveju, kai reikia patvirtinti, jog sandorį pasirašė būtent tas asmuo. Tokiu atveju logiška notarą vertinti ne kaip teisėsaugos funkcijas atliekantį pareigūną, o kaip administracines funkcijas vykdančią asmenį. Tačiau šioje sistemoje, skirtingai nei lotynų ar valstybinio notariato sistemose, notaras turi išties nemažus įgaliojimus priesaikos ar pasižadėjimo tvirtinime<sup>11</sup>. Tiek priesaika, tiek pasižadėjimas patvirtinti notaro anglosaksų teisinėje sistemoje dažnai tarnauja kaip liudytojo parodymų tikrumo patvirtinimas ir tampa svarbiu įrodymu teisiniame procese.

### **1.3. Notariato samprata bei ypatybės valstybinio notariato sistemoje**

Valstybinis notariatas kildinamas iš socialistinės teisės sistemos. Valstybinis notaras yra valstybės tarnautojas, kuris veikia apibrėžtoje teritorijoje ir jam draudžiama turėti bet kokių pareigų išskyrus notaro. Taigi galime nustatyti, jog valstybinio notariato sistemoje yra „tik notaro“ modelis. Šiandien valstybiniai notarai negali džiaugtis tokiomis plačiomis funkcijomis, kokios suteiktos jų kolegoms lotynų notariato notarams. Teisinėje literatūroje valstybinių notarų funkcijos skirstomos į keturias grupes: teisinę reikšmę turinčių faktų tvirtinimas, neginčytinų teisių tvirtinimas, veiksmų, susijusių su tam tikrų dokumentų tvarkymu, atlikimas, nuosavybės arba įrodymų apsauga bei archyvinių dokumentų saugojimas<sup>12</sup>.

<sup>10</sup> L. Madeikytė. Notariato rūšys // Notariatas. 2007, Nr. 3., P. 11.

<sup>11</sup> Plačiau apie priesaikų bei pasižadėjimų tvirtinimą bei jų įrodomąją galią skaitykite L. Madeikytė. Notariato rūšys // Notariatas. 2007, Nr. 3., P. 15.

<sup>12</sup> M. A. Glendon, M. W. Gordon, C. Osakwe. Vakarų teisės tradicijos. - . Vilnius: Pradai, 1993. P. 325.

Valstybinis notaras, kaip ir lotynų, turi ne vien mechaniškai tvirtinti kiekvieną jam pateikiamą faktą ar dokumentą, bet ir prieš uždėdamas antspaudą turi įsitikinti, kad dokumentas atitinka visus formalius bei turinio reikalavimus, patvirtinti pasirašančio asmens tapatybę, bei išaiškinti šalims, kokios bus tų veiksmų pasekmės. „Kadangi notaras nuolat susiduria su privačiais reikalais, todėl visuotinai pripažįstama, kad notarai bene geriausiai iš visų praktikuojančių teisininkų išmano tos šalies privatinę teisę. Eilinio piliečio gyvenimas su valstybinio notaro veikla yra susijęs daugiau negu su bet kurio kito teisininko profesijos atstovo veikla“<sup>13</sup>. Neatsižvelgiant į tai, kad visuotinai pripažįstamas notaras yra teisės profesionalas bei geriausiai žino žmonių poreikius, šio notariato sistemoje notarui mokama alga iš valstybės biudžeto, nepriklausomai nuo atliktų veiksmų skaičiaus ir dėl šios priežasties, valstybinis notaras nėra materialiai suinteresuotas kuo geriau ir greičiau atlikti savo pareigas, intensyvuoti savo darbo, nes jo algos dydis nuo to nepriklauso. Be to, notarinėse kontorose dirbančių žmonių etatų sąrašą taip reguliuoja valstybė, neatsižvelgdama į realius poreikius, nes šioje sistemoje notarų ir jų pagalbinio personalo skaičius yra ribojamas, siekiant sureguliuoti valstybės tarnautojų skaičių ir suderinti jį su valstybės fiskaliniais interesais. Valstybinius notarus į pareigas skiria ir darbo vietą jiems suteikia valstybės valdžia, tačiau skirtingai nei lotynų, valstybiniai notarai neturi privataus pobūdžio. Valstybinis notaras neneša asmeninės atsakomybės už notarinių veiksmų kokybę, nes jis, kaip ir teisėjas, yra tik valstybės tarnautojas, o už valstybės tarnautojų padarytą žalą atsako valstybė. Atsižvelgiant į tai, kad valstybinio notariato sistemoje notaras vykdo reikšmingas valstybinio pobūdžio funkcijas būdamas valstybės tarnautoju, valstybė steigia valstybinius biurus, o notarų surinktos pajamos plaukia į valstybės biudžetą, galime teigti, kad valstybinio notariato šalyse notaro ir valstybės ryšys yra glaudžiausias. Tačiau teisės literatūroje apie valstybinius notarus rašoma, kad „Europoje notaras yra didžiai gerbiamas, aiškiai pastebimas, jo darbas palyginti gerai apmokamas, o socialistinių šalių notarai, priešingai, yra nuolankūs ir dažnai beveidžiai tvarkos sergėtojai“<sup>14</sup>, taigi jiems nesuteikiama tokia svarbi reikšmė teisinėje sistemoje, kokia gali didžiuoti lotynų notaras.

Apibendrinant notariatų sistemų analizę galime teigti, jog valstybinio notariato sistemoje notaro ir valstybės santykis yra glaudžiausias, tačiau dėl finansinių aspektų notarai nėra suinteresuoti kokybiškesnių paslaugų teikimu, darbo krūvio intensyvinimu bei aptarnavimo sąlygų gerinimu, o dėl to nukenčia klientai. Anglosaksų notariato sistemoje notariato funkcijos nėra aiškiai apibrėžtos bei ypatingai reikšmingos, jas gali teikti net nebūtinai teisinį išsilavinimą turintys asmenys, todėl kyla klausimas, ar Jungtinės Karalystės teisininkus teikiančius notarines paslaugas galime vadinti notarais. Lotynų notariato sistema, mūsų nuomone, yra pažangiausia,

---

<sup>13</sup> M. A. Glendon, M. W. Gordon, C. Osakwe. Vakarų teisės tradicijos. - . Vilnius: Pradai, 1993. P. 326.

<sup>14</sup> Ten pat. P. 324.

nes garantuoja klientui kokybiškas bei greitas paslaugas, jas teikia kvalifikuoti teisės profesionalai, valstybė juos kontroliuoja, tačiau jie yra suinteresuoti kokybiškai dirbti bei maloniai aptarnauti klientus, nes nuo to tiesiogiai priklauso jų gaunamas atlygis.

## II SKYRIUS

### 2. PROFESIJOS ĮGIJIMAS PASIRINKTOSE EUROPOS SĄJUNGOS VALSTYBĖSE

Reikalavimai asmenims, norintiems tapti notarais, įvairiose šalyse skiriasi, tačiau siekiant išvengti nepasiruošusių ir neprofesionalių teisininkų, kuriems būtų deleguotos tokios svarbios valstybinės reikšmės notarinės funkcijos, beveik visose šalyse galioja tokie esminiai reikalavimai: universitetinis išsilavinimas, darbo patirtis, nepriekaištinga reputacija, egzaminų išlaikymas, kvalifikacijos kėlimas bei funkcijų vykdymo valstybinė priežiūra. Siekiant visapusiškos ir nuoseklios notariato vaidmens pasirinktose Europos Sąjungos valstybėse analizės, manome jog yra tikslinga pasirinktų valstybių nuostatas išanalizuoti išsamiai, siekiant išsiaiškinti esminius, labiausiai diskutuotinus skirtumus, kuriuos plačiau aptarsime kitose poskyriuose.

„Daugelyje lotyniškojo tipo notariato šalių reikalavimai asmeniui, norinčiam tapti notaru, yra vieni griežčiausių, lyginant su reikalavimais, keliamais kitoms teisinėms profesijoms,“ - teigė D. Lukaševičiūtė<sup>15</sup>. Lotynų notaras visuomet privalo būti įgijęs teisinį išsilavinimą ir atlikęs notarinę praktiką, tuo tarpu anglosaksų sistemoje, jei notaras verčiasi tik notarine praktika (t.y. neatlieka advokato funkcijų) jam nėra privalomas nei teisinis išsilavinimas, nei tuo labiau notarinės praktikos turėjimas - jam pakanka visuomenės pasitikėjimo, ir ši profesija yra laisvai pasirenkama.

Lietuvoje reikalavimus, keliamus asmenims, norintiems tapti notarais, įtvirtina Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 3 str. Lietuvoje fizinis asmuo, norintis tapti notaru privalo:

- 1) būti Lietuvos Respublikos piliečiu;
- 2) turėti aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą;
- 3) ne mažiau kaip vienerius metus išbūti kandidatu į notarus (asesoriumi) ir išlaikyti notaro kvalifikacinį egzaminą arba būti teisės krypties socialinių mokslų daktaru ar habilituotu daktaru, turėti ne mažesnę kaip penkerių metų pedagoginio ar mokslinio darbo stažą ir atlikti ne trumpesnę kaip trijų mėnesių notaro praktiką arba turi turėti ne mažesnę kaip penkerių metų teisinio darbo stažą, išlaikyti notaro kvalifikacinį egzaminą ir atlikti ne trumpesnę kaip trijų mėnesių notaro praktiką;
- 4) būti nepriekaištingos reputacijos ;
- 5) būti ne vyresniu nei 65 metų amžiaus;

---

<sup>15</sup><http://209.85.135.104/search?q=cache:17r9GcEd70QJ:academia.norcous.lt/index.php/pageid/419+notaru+funkcijo s&hl=lt&ct=clnk&cd=19&gl=lt> ; prisijungimo laikas: 2008-09-04.

6) laimėti viešą konkursą eiti notaro pareigas (konkurse turi teisę dalyvauti ne vyresni nei 60 m. amžiaus asmenys);

7) neturėti sveikatos sutrikimų, dėl kurių negalėtų atlikti notaro pareigų.

Ispanijoje reikalavimus, keliamus asmenims, norintiems tapti notarais, įtvirtina 1944 m. birželio 2 d. Notarų reglamentas. Pagal jį, norint tapti notaru, reikia:

- 1) turėti Ispanijos ar kitos Europos Sąjungos valstybės pilietybę;
- 2) būti pilnamečiu;
- 3) neturėti jokių veiksnų apribojimų ar draudimų dirbti advokato biure;
- 4) turėti teisės bakalauro arba teisės daktaro kvalifikacinį laipsnį;
- 5) dalyvauti atvirame konkurse ir išlaikyti valstybinį egzaminą<sup>16</sup>.

Atitinkantys šiuos reikalavimus asmenys įgyja Ispanijos notaro kvalifikaciją jei išlaiko viešą egzaminą, kuris susideda iš keturių teorinių ir praktinių testų. Egzaminus organizuoja Teisingumo ministerija ir jie vyksta apytiksliai kas dvejus metus. Egzaminai organizuojami esant maždaug 100 laisvų vietų, ir šiame konkurse dalyvauja apie 1000 kandidatų.

Italijoje norint tapti notaru reikia turėti bet kurio Italijos universiteto ar Italijoje pripažįstamo užsienio universiteto teisininko išsilavinimą, būti ne vyresniu nei 50 metų amžiaus, būti atlikus 18 mėnesių praktiką (asmenims, dirbusiems teisėjais ar advokatais bent 1 m., praktika trumpinama iki 8 mėnesių) ir išlaikyti valstybinį egzaminą laisvai notaro vietai užimti<sup>17</sup>.

Slovėnijos notariato įstatymo 8 str. yra numatyti šie reikalavimai asmeniui, norinčiam tapti notaru<sup>18</sup>:

- 1) jis turi būti Slovėnijos pilietis;
- 2) turi būti veiksnus ir jo sveikatos būklė turi būti gera;
- 3) turi būti įgijęs bakalauro teisinį laipsnį Slovėnijos arba kitame Slovėnijos Respublikos pripažintame užsienio universitete;
- 4) turi būti išlaikęs valstybinį teisės egzaminą;
- 5) privalo turėti penkerių metų praktinę teisininko patirtį, iš kurių bent dveji metai praktikos turi būti atlikti notarų biure ir vieneri metai praktikos atlikti teisme, advokato kontoroje arba prokuratūroje;
- 6) privalo būti patikimos reputacijos;
- 7) turi gerai mokėti slovėnų kalbą;
- 8) privalo turėti atitinkamą įrangą ir patalpas, reikalingas notaro pareigoms atlikti;

<sup>16</sup>[http://translate.google.com/translate?u=http%3A//noticias.juridicas.com/base\\_datos/Privado/ln.html&hl=lt&langpair=auto|en&tbb=1&ie=windows-1257](http://translate.google.com/translate?u=http%3A//noticias.juridicas.com/base_datos/Privado/ln.html&hl=lt&langpair=auto|en&tbb=1&ie=windows-1257); prisijungimo laikas: 2008-10-02.

<sup>17</sup><http://www.notariato.it/portal/site/notariatoEng/menuitem.2986b81bf76e37133d118210b1918a0c/?vgnnextoid=b28b6417ec971110VgnVCM1000001b19a8c0RCRD>; prisijungimo laikas: 2008-09-26.

<sup>18</sup><http://translate.google.com/translate?u=http%3A//www.notar-z.si/&hl=lt&langpair=auto|en&tbb=1&ie=UTF-8>; prisijungimo laikas: 2008-10-08.

9) būti ne vyresniu nei 64 metų amžiaus.

Įdomu tai, kad po šių išvardytų reikalavimų yra prierašas, jog ir užsienio piliečiai, kurie atitinka visus kitus nustatytus reikalavimus išskyrus pilietybės, taip pat gali būti paskirti notarais, atsižvelgus į teisinį ir faktinį abipusiškumo principą. Į laisvą vietą notarą paskiria teisingumo ministras, atsižvelgdamas į Slovėnijos notarų rūmų nuomonę dėl notarų kandidatų.

Olandijoje norint tapti notaru ar jaunesnioju notaru privaloma turėti Olandijos pilietybę ir universitetinį teisinį išsilavinimą (jis turi būti įgytas Olandijos universitete arba Olandijos pripažįstamame kitos valstybės universitete). Prieš paskiriant asmenį notaru, teisininkas privalo būti atlikęs bent šešerių metų jaunesniojo notaro (*kandidaat-notaris*) mokymus notaro biure. Pirmuosius trejus šių mokymų metus jaunesnysis notaras turi lankyti profesinių mokymų kursus, organizuojamus Notarų profesinės organizacijos, ir išlaikyti jų rengiamą profesinį egzaminą. Taip pat turi turėti gero elgesio sertifikatą. Prie teisingumo ministrui pateikiamo prašymo skirti notaru turi būti pridedamas verslo planas, kuris įrodytų, jog asmuo turi reikiamų finansinių išteklių darbui organizuoti. Notaru skiria monarchas teisingumo ministro teikimu<sup>19</sup>.

Jungtinėje Karalystėje yra du notarų tipai:

1) *Scrivener notaries* (toliau vadinsime notarai skrivereriai), tai visą darbo laiką dirbantys notarai ir Scriveners kompanijos nariai. Iki "Access of Justice Act 1999" įstatymo įsigaliojimo 1999 m. lapkričio 1d. notarai skrivereriai turėjo išimtinę teisę verstis notaro veikla Londono mieste ir trijų mylių aplink jį spinduliu<sup>20</sup>; ir

2) *Bendrieji notarai*<sup>21</sup>, iki "Access of Justice Act 1999" įsigaliojimo neturėjo jokios prieigos prie Londono miesto ir jo rajonų trijų mylių spinduliu. Minėtame įstatyme 53 skyrius panaikino išimtinę teisę notarams skrivereriams Londono mieste, tad visi Jungtinės Karalystės notarai, ar bendri notarai, ar notarai skrivereriai, dabar turi teisę užsiimti profesine veikla visoje Jungtinės Karalystės teritorijoje.

Bendri reikalavimai abiem notarų tipams yra kad kandidatai:

1) yra ne jaunesni nei 21m. amžiaus ir patenkino 1998 m. Notarų kvalifikacijos taisyklės;

2) priėmė ištikimybės priesaiką ir priesaiką, reikalaujamą Viešo Notarų 1843 m. įstatymo 7 str.<sup>22</sup>;

3) išlaikė egzaminą bei atliko reikalaujamą praktiką, kuri priklauso nuo notaro tipo.

<sup>19</sup> [http://www.st-ab.nl/wetten/0722\\_Wet\\_op\\_het\\_notarisambt\\_Wna.htm](http://www.st-ab.nl/wetten/0722_Wet_op_het_notarisambt_Wna.htm); prisijungimo laikas: 2008-09-06.

<sup>20</sup> <http://www.scriveners.org.uk/>; prisijungimo laikas: 2008-09-16.

<sup>21</sup> <http://www.thenotariessociety.org.uk/>; prisijungimo laikas: 2008-09-17.

<sup>22</sup> <http://www.thenotariessociety.org.uk/>; prisijungimo laikas: 2008-09-17.

Ir bendrieji notariai, ir notariai skriveneriai yra skiriami Kenterberio Arkivyskupo Profesijų biuro (ang. *The Faculty Office*<sup>23</sup>).

Išanalizavę reikalavimus, keliamus asmenims, norintiems tapti notariais galime daryti išvadą, jog daugumoje valstybių, kurios atstovauja lotynų notariato sistemai, reikalavimai yra panašūs, tai yra: reikalaujamas universitetinis išsilavinimas, patirtis, nepriekaištinga reputacija ir t.t. Anglosaksų notariato sistemoje reikalavimai yra žymiai mažesni, net nenumatytas privalomas universitetinis teisinis išsilavinimas, kuris yra būtinas norint profesionaliai teikti notarines paslaugas. Taigi galime teigti, jog notarų atranka žymiai griežčiau vykdoma lotynų notariato valstybėse bei notariais šioje sistemoje tampa tik geriausi teisės specialistai.

Kituose poskyriuose paanalizuosime šiuo metu daug diskusijų Europos Sąjungos valstybėse keliančius klausimus, tokius kaip pilietybės reikalavimas bei notarų skaičiaus nustatymas, ir Lietuvoje ypač aktualų kandidato į notarus (asesoriaus) institutą.

## 2.1. Pilietybė

Lotynų ir valstybinio notariato šalyse paprastai reikalaujama, kad notaras būtų susijęs su valstybe pilietybės saitais, tačiau pastaruoju metu vyksta diskusijos apie pilietybės sąlygą. Pirmiausia, manome tikslinga išanalizuoti kaip pilietybės sąvoka suprantama ir aiškinama teisės profesionalų. Mokslinėje literatūroje pilietybės sąvoka apibrėžiama įvairiai: „pilietybė yra politinis ir teisinis individo ryšys su valstybe, kuris sukuria abipuses teises ir pareigas“<sup>24</sup>., „pilietybė yra nuolatinis politinis teisinis asmens ir valstybės ryšys“<sup>25</sup>. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 1994 m. balandžio 13 d. nutarime pilietybę apibūdino taip: „pilietybė yra nuolatinis asmens politinis, teisinis ryšys su konkrečia valstybe, grindžiamas abipusėmis teisėmis bei pareigomis ir iš jų išplaukiančiu savitarpio pasitikėjimu, ištikimybe bei gynyba“<sup>26</sup>. Vėliau Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas dar kartą apie pilietybę pasisakė 2003 m. gruodžio 30d. nutarime, teigdamas kad pilietybė yra valstybės atributas ir kad pilietybė nėra vien formali teisės kategorija, ji visada yra neatskiriama susijusi su tautos ir valstybės suvereniteto, nacionalinio identiteto, asmens teisių ir laisvių klausimais<sup>27</sup>. Taigi pilietybė yra nuolatinis, nepertraukiamas asmens ir valstybės ryšys. Tarptautinės teisės požiūriu pilietybė laikoma nuolatiniu teisiniu ryšiu, kuriuo asmuo susijęs su valstybe neatsižvelgiant į tai, kur šis asmuo bebūtų.<sup>28</sup>

<sup>23</sup> <http://www.facultyoffice.org.uk/>; prisijungimo laikas: 2008-09-20.

<sup>24</sup> Katuoka S. Valstybės ir teisės teorijos pagrindinės kategorijos. Vilnius: Lietuvos Teisės akademija, 1997. P. 6.

<sup>25</sup> Vansevičius S. Valstybės ir teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2000. P. 75.

<sup>26</sup> <http://www.lrkt.lt/dokumentai/1994/n410413a.htm>; prisijungimo laikas: 2008-10-26.

<sup>27</sup> <http://www.lrkt.lt/dokumentai/2003/n031230.htm>; prisijungimo laikas: 2008-10-26.

<sup>28</sup> Vadapalas V. Tarptautinė teisė. Vilnius: Eugrimas, 1998. P.280.

Europos Komisija nesutinka, kad Europos Sąjungos valstybės narės notarų funkcijas suteiktų išskirtinai tik piliečiams, nes jų teigimu tokia nuostata prieštarauja Europos Bendrijos sutarties 43 str. nustatytai įsisteigimo laisvei ir jai tiesiogiai netaikomas Europos Bendrijos sutarties 45 str., pagal kurį veiklai, susijusiai su viešosios valdžios funkcijų vykdymu, taikoma išimtis. Remiantis Teisingumo Teismo praktika, tokia veikla su viešosios valdžios funkcijų vykdymu turi būti susijusi tiesiogiai ir specifiniu aspektu, be to, ne pareigybės pavadinimas arba institucija, kurioje asmuo dirba, sudaro pagrindą taikyti išimtį (institucinis aiškinimo metodas), o konkretaus darbuotojo atliekamos funkcijos (funkcinis aiškinimo metodas). Todėl ši išimtis netaikoma visoms valstybės tarnyboms, o tik toms, kurios atitinka bent tris sąlygas (sąlygos turi būti taikomos kartu):

1. „Asmuo tiesiogiai arba netiesiogiai vykdo viešąsias funkcijas.
2. Viešosios funkcijos apima atsakomybę už bendrųjų valstybės (arba valdžios institucijų) interesų apsaugą.
3. Pareigos suponuoja specialų ištikimybės / lojalumo santykį tarp asmens ir valstybės, taip pat abipuses teises ir pareigas, kurios sudaro pilietybės pagrindą, todėl viešosios funkcijos turi būti atliekamos reguliariai: neturi būti atsitiktinės, atliekamos retkarčiais arba tesudaryti tik labai nedidelę pareigų dalį“.<sup>29</sup>

Lotynų notariato sistemą taikančiose Europos Sąjungos valstybėse šiuo metu keliamas klausimas, ar tikrai visi notaro atliekami veiksmai priskirtini prie viešosios valdžios veiksmų. „Pavyzdžiui, Lietuvoje tik notarams suteiktos funkcijos liudyti dokumentų nuorašų ir jų išrašų tikrumą, dokumento vertimo iš vienos kalbos į kitą tikrumą arba perduoti vienu fizinių ir juridinių asmenų pareiškimus kitiems fiziniams ir juridiniams asmenims, remiantis Teisingumo Teismo praktika, ko gero, nepriskirtinos prie viešosios valdžios funkcijų“.<sup>30</sup>

Europos Komisija mano, kad notaro veikla nėra valstybės valdžios funkcijų vykdymas, nes notaras negali priimti sprendimų prieš konsultuojamų šalių valią. Kitaip tariant, jis nepriima sprendimų valstybės vardu, taigi ir nevykdo viešosios valdžios funkcijų. Europos Komisijos nuomone, notarų veiklai Europos Bendrijos sutarties 45 str. išimtis netaikoma, dėl to šiai profesijai turi būti taikomos įsisteigimo laisvę reglamentuojančios nuostatos ir Direktyvos 89/48/EEB arba Direktyvos 2005/36/EB nuostatos. Europos Komisija nuodugniai analizavo Prancūzijos, Vokietijos, Italijos, Ispanijos, Liuksemburgo, Austrijos, Nyderlandų ir Graikijos notarų argumentus ir nemano, kad „valstybinė valdžia“, net jei ji egzistuoja, gali būti kliūtimi ribojant laisvą judėjimą. Europos Komisijos nuomone draudimas ne valstybės piliečiams tapti

---

<sup>29</sup> Plačiau skaitykite Végelė I. Notarų ir advokatų teisės laikinai ir nuolat teikti paslaugas kiltroje nei kilmės valstybėje pagal Europos Bendrijos teisę. Teisė besikeičiančioje Europoje. Mykolo Romerio universitetas, 2008. P. 859-879.

<sup>30</sup> Ten pat, P 866.



notarais yra neproporcinga priemonė ir aukštam notarų kvalifikacijos lygiui užtikrinti siūlo pasitelkti kitą priemonę, pagal kurią sugebėjimų testais arba skiriant bandomąjį laikotarpį galima nustatyti, ar asmuo turi pakankamų nacionalinių teisės žinių<sup>31</sup>.

Siekiant, kad būtų pasiektas notarų bei Europos Komisijos konsensusas, manome būtų tikslinga Teisingumo Teismui nustatyti, ar yra ir kokia dalis lotynų notariato sistemoje notaro atliekamų funkcijų yra viešosios ir ar jos yra reguliarios. Jei Teisingumo Teismas išaiškintų, kad notaras reguliariai vykdo valstybės valdžios funkcijas, valstybių pilietybės reikalavimas būtų pateisinamas ir tokiu būdu būtų išspręsta daug esamų ir gal būt būsimų bylų tarp Europos Sąjungos valstybių ir Europos Komisijos.

Lietuva tapo Europos Sąjungos nare 2004 m. gegužės 1d. Įstodama į šią sąjungą Lietuva prisiėmė visas su tuo susijusias teises bei pareigas. Pagal Europos Sąjungos teisę jei Europos Sąjungos valstybė narė laiku (iki teisės akte nurodytos datos) neperkelia ar neįgyvendina tam tikros direktyvos ar kito Europos Sąjungos teisės akto nuostatų nacionalinėje teisėje arba tai padaro tik iš dalies ar netinkamai, Europos Komisija gali inicijuoti vadinamąją Europos Sąjungos teisės pažeidimo procedūrą, kuri susideda iš trijų etapų: oficialaus pranešimo, pagrįstos nuomonės pareiškimo ir bylos iškėlimo. Europos Komisija jau pareiškė pagrįstą nuomonę Čekijai, Vengrijai, Latvijai, Lietuvai, Maltai, Lenkijai, Slovakijai ir Slovėnijai (oficialius pranešimus minėtos valstybės gavo dar 2006 m., tačiau jos atsisakė panaikinti pilietybės reikalavimą), nes šiose valstybės narėse notarais gali dirbti tik jų piliečiai<sup>32</sup>. Pagrįsta Europos komisijos nuomonė reiškia, kad Europos Komisija imperatyviai prašo iki nustatyto termino perkelti ar įgyvendinti atitinkamą Europos Sąjungos teisės aktą, nes jei to nepadarys, joms bus iškeltos bylos<sup>33</sup>. Estija, kartu su minėtomis aštuoniomis valstybėmis gavusi Europos Komisijos oficialų pranešimą, nusprendė, jog pilietybės reikalavimas nebepateisinamas, jo atsisakė, ir dėl to pagrįstoji nuomonė jai nebuvo pareikšta<sup>34</sup>. Estijos nuomonei dėl pilietybės reikalavimo panaikinimo pritarė ir Ispanija, Italija, Portugalija ir šis reikalavimas asmenims, norintiems tapti notarais, šiose šalyse nebetaikomas. Olandijos notariato įstatyme pilietybės reikalavimas dar yra<sup>35</sup>, bet Europos Komisija publikuoja informaciją, kad Olandija ketina šio reikalavimo

<sup>31</sup> <http://www.notaries.org.uk/page8/page8.html>; prisijungimo laikas 2008-09-23.

<sup>32</sup> [http://ec.europa.eu/lietuva/news\\_hp/press\\_releases\\_lithuania/notaru\\_pilietybes\\_klausimas\\_lt.htm](http://ec.europa.eu/lietuva/news_hp/press_releases_lithuania/notaru_pilietybes_klausimas_lt.htm); prisijungimo laikas 2008-09-03.

<sup>33</sup> <http://209.85.135.104/search?q=cache:P7ANKov6iMAJ:www.euro.lt/lt/apie-lietuvos-naryste-europos-sajungoje/lietuva-ir-europos-sajunga/es-reikalu-koordinavimas-lietuvoje/es-teises-igyvandinimas/+%22pagr%C4%AFsta+nuomon%C4%97%22&hl=lt&ct=clnk&cd=8&gl=lt>; prisijungimo laikas 2008-09-03.

<sup>34</sup> [http://ec.europa.eu/lietuva/news\\_hp/press\\_releases\\_lithuania/notaru\\_pilietybes\\_klausimas\\_lt.htm](http://ec.europa.eu/lietuva/news_hp/press_releases_lithuania/notaru_pilietybes_klausimas_lt.htm); prisijungimo laikas 2008-09-03.

<sup>35</sup> [http://www.st-ab.nl/wetten/0722\\_Wet\\_op\\_het\\_notarisambt\\_Wna.htm](http://www.st-ab.nl/wetten/0722_Wet_op_het_notarisambt_Wna.htm); prisijungimo laikas: 2008-10-12.

atsisakyti<sup>36</sup>. Europos Komisija Teisingumo Teisme dėl atsisakymo panaikinti pilietybės reikalavimą jau iškėlė bylas Belgijai, Vokietijai, Graikijai, Prancūzijai, Liuksemburgui ir Austrijai. 2008 m. birželio 2 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė priėmė rezoliucijas, kuriomis pritarė Lietuvos įstojimui į Europos Bendrijų Teisingumo Teisme nagrinėjamas bylas C-47/08, C-50/08, C-51/08, C-52/08, C-53/08, C-54/08 ir C-61/08, kuriose palaikydama Belgijos Karalystę, Prancūzijos Respubliką, Didžiąją Liuksemburgo Hercogystę, Portugalijos Respubliką, Austrijos Respubliką, Vokietijos Federacinę Respubliką ir Graikijos Respubliką Lietuva laikysis pozicijos, kad notarų veiklai turėtų būti taikoma išimtis iš įsisteigimo teisės, t. y. EB sutarties 45 str., nes notarų veikla yra tiesiogiai ir konkrečiai susijusi su viešosios valdžios funkcijų vykdymu, be to, ši veikla nelaikytina pagalbinio ar parengiamojo pobūdžio veikla, kaip teigia Komisija<sup>37</sup>. Tuo tarpu Europos Bendrijų Komisija prašo Teisingumo Teisme pripažinti, kad numatydamos pilietybės reikalavimą kaip sąlygą, norint tapti notaru šios valstybės pažeidė išipareigojimus pagal Europos Bendrijos steigimo sutarties 43 str. ir 45 str., o taip pat, kad Belgijos Karalystė, Didžioji Liuksemburgo Hercogystė, Portugalijos Respublika, Austrijos Respublika, Vokietijos Federacinė Respublika ir Graikijos Respublika, į nacionalinę teisę neperkeldamos 1988 m. gruodžio 21d. Tarybos direktyvos 89/48/EEB dėl bendrosios aukštojo mokslo diplomų, išduotų po bent trejų metų profesinio mokymo ir lavinimo pripažinimo sistemos arba 2005 m. rugsėjo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo nuostatų notarų atžvilgiu, pažeidė šias direktyvas.

Europos notarų akademijos prezidentas P. Becque teigia, kad komisijai atrodo, kad notariatas teatlieka paprastą ekonominę veiklą, kad įsisteigimo laisvė turėtų turėti viršenybę, ir pilietybės sąlyga turėtų išnykti<sup>38</sup>. P. Becque nuomone, notariatas galėtų siekti to paties tikslo kaip ir komisija bei sutikti, kad notaro profesija būtų prieinama ne tik piliečiams, tačiau tam jie turėtų atitikti nacionalines šios profesinės veiklos sąlygas, ir tai garantuotų visišką ne piliečių notarų integravimąsi į vietos visuomenę. Jo teigimu, notariatui nederėtų susitelkti ties pilietybės ir tik nacionalinių diplomų reikalavimo klausimu, nes liberalizmo šalininkams, kuriems dokumento tvirtinimas jau yra sutarčių laisvės stabdis, ir pernelyg griežtos pozicijos dėl patekimo į notaro profesiją laikymąs patį notariatą pavaizduos kaip kliūtį kuriant Europos Sąjungą.

<sup>36</sup> [http://ec.europa.eu/lietuva/news\\_hp/press\\_releases\\_lithuania/notaru\\_pilietybes\\_klausimas\\_lt.htm](http://ec.europa.eu/lietuva/news_hp/press_releases_lithuania/notaru_pilietybes_klausimas_lt.htm); prisijungimo laikas 2008-09-03.

<sup>37</sup> <http://74.125.39.104/search?q=cache:OggyUGgc9ZYJ:www.teisingumas.lt/naujienos/europos-teises-departmentas/lietuvos-respublikos-vyriausybepitare-lietuvos-istojimui-i-europos-bendriju-teisingumo-teisme-nagrinejamas-bylas-c-47-08-c-50-08-c-51-08-c-52-08-c-53-08-c-54-08-ir-c-61-08+2008.+bir%C5%BEelio+2+d.+Lietuvos+Respublikos+Vyriausyb%C4%97+pri%C4%97m%C4%97+rezoliucija&hl=lt&ct=clnk&cd=1&gl=lt>; prisijungimo laikas 2008-09-05.

<sup>38</sup> P. Becque. Europos Notariatas: vienybė įvairovėje // Notariatas. 2007, Nr. 2. P.15

Įdomu yra tai, kad Ispanija atsisakiusi pilietybės reikalavimo asmenims, norintiems tapti notarais, dabar riboja kitų valstybių notarų konkurenciją, tiesiog atsisakydama pripažinti dokumentus, patvirtintus kitų Europos Sąjungos notarų. Ispanijos Teisingumo ministerijos skyrius išleido sprendimą, publikuotą *Spanish Gazette* 2005 m. balandžio 6 d., kur nurodoma, kad nuo įstatyme nurodytos datos tik tai Ispanijos notarų atlikti notariniai veiksmai gali turėti teisinę galią Ispanijoje ir kad jokie dokumentai, patvirtinti kitų Europos notarų, nesukels teisinių padarinių Ispanijoje, nes nebus galima jų registracija įstatymų reikalaujamuose registruose. Šis sprendimas šiuo metu galioja, ir sandoriai, patvirtinti Jungtinės Karalystės notarų, neturi teisinės galios ir jie negali būti užregistruoti registruose<sup>39</sup>. Į Ispanijos Žemės registrą, pagal minėtą sprendimą, priimami tik Ispanijos notaro tvirtinti dokumentai.

Apibendrinant galime teigti, jog pilietybės reikalavimas asmenims, norintiems įgyti notaro profesiją, laikomas pateisinamu ir privalomu daugumoje Europos Sąjungos valstybių, pvz.: Čekijoje, Vengrijoje, Latvijoje, Maltoje, Lenkijoje, Slovakijoje, Belgijoje, Liuksemburge, Austrijoje, Vokietijoje, Graikijoje ir kt. Pilietybės sąlyga panaikinta vos keliose Europos Sąjungos valstybėse. Iš mūsų nagrinėjimui pasirinktų Europos Sąjungos valstybių pilietybės reikalavimas yra Lietuvoje, Olandijoje ir Slovėnijoje (nors Slovėnijoje pilietybės reikalavimas turi išimtį, kurią jau minėjome nagrinėdami reikalavimus asmenims, norintiems tapti notarais), jo nėra Ispanijoje, Italijoje ir Jungtinėje Karalystėje.

Galutinį atsakymą į klausimą, ar pilietybės reikalavimas yra pateisinamas, gali pateikti tik Teisingumo Teismas, išaiškindamas, ar visos notaro funkcijos yra viešosios valdžios funkcijos ir ar jos vykdomos reguliariai. Jei toks išaiškinimas bus priimtas, pilietybės reikalavimo pateisinimo klausimas bus išspręstas.

## 2.2. Kandidato į notarus (asesoriaus) institutas

„Kandidato į notarus (asesoriaus) institutas Lietuvoje atsirado 1992 m., priėmus Lietuvos Respublikos notariato įstatymą, kuriuo valstybinis notariatas buvo reformuotas į lotynų notariatą“<sup>40</sup>. Šį institutą reglamentuoja Lietuvos Respublikos notariato įstatymas, 2004 m. gegužės 19 d Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymas „Dėl Kandidatų į notarus (asesorių) viešo konkurso nuostatų patvirtinimo“<sup>41</sup> ir 2005 birželio 29d. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymas dėl minėto įsakymo pakeitimo<sup>42</sup> ir kt. Lietuvoje kandidatu į

<sup>39</sup> <http://www.notaries.org.uk/page8/page8.html> prisijungimo laikas 2008-10-16.

<sup>40</sup> Šaltauskienė S. Status quo. // Notariatas, 2008. Nr.4. P.15.

<sup>41</sup> [http://www3.Lietuvos Respublikoss.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc\\_l?p\\_id=234175](http://www3.Lietuvos Respublikoss.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=234175); prisijungimo laikas 2008-10-02.

<sup>42</sup> [http://www3.Lietuvos Respublikoss.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc\\_l?p\\_id=259269](http://www3.Lietuvos Respublikoss.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=259269); prisijungimo laikas 2008-10-02.

notarus (asesoriumi) yra laikomas fizinis asmuo, kuris Lietuvos Respublikos notariato įstatymo nustatyta tvarka rengiasi notaro profesinei veiklai. Lietuvoje asesoriumi gali būti nepriekaištingos reputacijos fizinis asmuo, turintis Lietuvos Respublikos pilietybę, aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą, ir laimėjęs kandidatų į notarus (asesorių) viešą konkursą Lietuvos Respublikos teisingumo ministro nustatyta tvarka. Atitikęs šiuos reikalavimus kandidatas į notarus (asesorius) turi atlikti notaro praktiką pas notarą. “Kandidatus į notarus (asesorius) skiria ir atleidžia Lietuvos Respublikos teisingumo ministras.”<sup>43</sup> Kandidatas į notarus (asesorius) turi teisę atlikti notarinius veiksmus atstovavimo notarui metu, jeigu jis yra atlikęs ne trumpesnę kaip 1 m. notaro praktiką, yra išlaikęs notaro kvalifikacinį egzaminą, yra prisiekęs notariato įstatymo 5 str. nustatyta tvarka ir notariato įstatymo 22 str. nustatyta tvarka yra paskirtas notaro atstovu. Lietuvoje kandidatui į notarus (asesoriui) neleidžiama dirbti jokio kito darbo arba verstis kokia nors kitokia apmokama veikla (išskyrus mokslinį ar pedagoginį bei kūrybinį darbą), t.y. kandidatas į notarus (asesorius) visą savo darbo laiką ir jėgas skiria tinkamam pasirengimui notaro profesinei veiklai. Kandidatas į notarus (asesorius) gali dirbti pagal darbo sutartį biure, kuriame jis atlieka praktiką.

Italijoje asmenys, norintys tapti kandidatais į notarus, turi turėti bet kuriame Italijos universitete ar Italijos pripažįstamame užsienio universitete įgytą universitetinį teisinį išsilavinimą<sup>44</sup>, būti ne jaunesniu nei 21 m. ir ne vyresniu nei 50 m. bei pasižymėti nepriekaištinga reputacija<sup>45</sup>. Kandidatams į notarus (stažuotojams) nereikia laikyti jokių egzaminų, ir kiekvienas atitinkantis reikalavimus asmuo gali juo tapti. 2006 balandžio 24d. Teisės dekretu Nr.166 buvo įvykdyta reforma, kuria nustatyta, kad baigę universitetą asmenys, norintys tapti kandidatais į notarus, turi tik užsiregistruoti Notarų apygardos taryboje (*Consiglio Notarile Distrettuale*) ir atlikti 18 mėnesių praktiką pas profesionalų notarą. Įdomu tai, kad pagal Italijos įstatymus, praktiką notaro biure gali atlikti ir teisės studentas, kuriam iki universiteto baigimo liko 6 mėn., tačiau yra sąlyga, kad baigęs universitetą likusius 12 mėn. praktikos jis toliau atlikinėš tame pačiame notaro biure. Asmenims, dirbusiems teisėjais ar advokatais bent metus, praktika trumpinama iki 8 mėn. Praktika turi būti efektyvi, tęstinė, ir kad praktika buvo tokia, turi būti įrodyta sertifikatais, kuriuos duoda praktikos vadovas kas du mėnesius. Italijoje kandidatas neatlieka jokio notarinio vaidmens ir kandidatų į notarus skaičius nėra ribojamas. Kandidatai į notarus negauna jokio atlygio (nebent su notaru susitarė kitaip), tačiau gali gauti pajamų dirbdami bet kokį kitą darbą. Atsižvelgiant į tai, kad kandidatai į notarus neatlieka jokių notarinių veiksmų, jų atsakomybė yra labai ribota. Sėkmingai baigęs praktiką, kandidatas į

<sup>43</sup> Lietuvos Respublikos notariato įstatymas // Valstybės žinios. 1992, Nr. 28-810.

<sup>44</sup> <http://www.notariato.it/portal/site/notariatoEng/menuitem.2986b81bf76e37133d118210b1918a0c/?vgnnextoid=28cb6417ec971110VgnVCM1000001b19a8c0RCRD>; prisijungimo laikas: 2008-09-26.

<sup>45</sup> Europos Sąjungos Notariatų Taryba. Lietuvos notariatui prašant, atsakymai į anketinius klausimus. Lietuvos Notarų rūmų medžiaga.

notarus turi dalyvauti nacionaliniame egzamine, kuris susideda iš trijų dalių: elektroninio testo, egzamino raštu ir egzamino žodžiu. Surinkę nustatytą balų skaičių asmenys pripažįstami tinkamais notaro pareigoms užimti. Šiuos egzaminus organizuoja Teisingumo ministerija ir egzaminų komisija. Manoma, jog šie egzaminai yra labai sunkūs, nes vidutiniškai išlaiko vienas iš dvidešimties kandidatų į notarus. Mūsų nuomone tai yra visiškai normalu, nes nėra organizuojamas pirminis atrankos etapas, kuris užtikrintų, kad kandidatais į notarus taptų tik teisės profesionalai. Apskritai atsižvelgiant į tai, kad Italijos kandidatai į notarus nevykdo jokių notarinių funkcijų, negauna jokio atlygio, beveik neneša atsakomybės ir gali šalia notaro praktikos verstis bet kokia kita veikla, verčia abejoti, ar išvis Italijoje praktiką atliekančius asmenis galime vadinti kandidatais į notarus kaip jie suprantami Lietuvoje.

Slovėnijoje reikalavimai asmeniui, norinčiam tapti kandidatu į notarus, įtvirtinti Slovėnijos notariato įstatymo 100 str. Jis turi atitikti Slovėnijos notariato įstatymo 8 skyriaus 1, 2, 3, 4 ir 7 punktuose numatytas sąlygas: jis turi būti veiksnius Slovėnijos pilietis ir jo sveikatos būklė turi būti gera, taip pat turi būti įgijęs bakalauro teisinį laipsnį Slovėnijos arba kitame Slovėnijos Respublikos pripažintame užsienio universitete, išlaikęs valstybinį teisės egzaminą bei gerai mokėti slovėnų kalbą.

Olandijoje asmuo, norintis tapti kandidatu į notarus (*kandidaat-notaris*), turi turėti universitetinį teisinį išsilavinimą ir išlaikyti egzaminą, kuriuo turi įrodyti jog išmano šeimos teisę, komercinę teisę, paveldėjimo teisę, privatinę tarptautinę teisę, bankroto teisę, mokesčių teisę bei notariato teisę<sup>46</sup>. Išlaikęs šį egzaminą asmuo paskiriamas kandidatu į notarus ir privalo atlikti 6 metų praktiką notaro biure. Per pirmuosius tris praktikos metus jis privalo lankyti profesinius mokymus organizuojamus Karališkosios olandų notariato asociacijos (*KNB*)<sup>47</sup>.

Mūsų nuomone, kandidatai į notarus (asesoriai) turėtų tapti esmine grandimi rengiant pamainą notarams. Pagal dabar galiojantį Lietuvos Respublikos notariato įstatymą notaru gali tapti ir asmuo niekada buvęs asesoriumi. Valstybė į tai turėtų atkreipti daugiau dėmesio, nes per asesoriaus institutą yra garantuojama ne tik dviguba kandidatų atranka, bet ir tinkamas profesinis pasirengimas. Juk nuo seno žinoma kad notarai turi būti teisės profesionalai, o esant tik vienam konkursiniam etapui rizikuojama, kad į notaro pareigas bus paskirtas asmuo, kuris nėra tam tinkamai pasirengęs. Dėl to gali nukentėti ne tik notaro geras vardas, bet ir teisėta civilinė apyvarta. Kandidato į notarus egzamino metu, yra ne tik patikrinamos asmens teisinės žinios, bet ir pademonstruojamos asmeninės savybės, kurios nemažiau svarbios notaro darbe. Be to, visiems suprantama, jog vien teorinių žinių praktinėje veikloje nepakanka. Norint tinkamai atlikti

<sup>46</sup> [http://www.st-ab.nl/wettennr06/0722-001\\_Besluit\\_beroepsvereisten\\_kandidaat-notaris.htm](http://www.st-ab.nl/wettennr06/0722-001_Besluit_beroepsvereisten_kandidaat-notaris.htm); prisijungimo laikas: 2008-09-27.

<sup>47</sup> [http://www.olis.oecd.org/olis/2007doc.nsf/LinkTo/NT00005B22/\\$FILE/JT03239332.PDF](http://www.olis.oecd.org/olis/2007doc.nsf/LinkTo/NT00005B22/$FILE/JT03239332.PDF); prisijungimo laikas: 2008-09-28.

pavestas funkcijas, be galo svarbu turėti praktinės patirties, nes tik jos metu gali būti išmokta tinkamai taikyti teorines žinias. „Asesorius institutas puikiai veikia ir pasiteisina asmenims rengiantis notaro profesinei veiklai. Tai dažniausiai liudija notarų kvalifikacinių egzaminų rezultatai (kandidatai į notarus egzaminą išlaiko žymiai geriau negu kiti teisininkai, galintys pagal Notariato įstatymo 3 str. dalyvauti viešame konkurse užimti notaro pareigas).“<sup>48</sup>

Profesoriaus habilituoto daktaro V. Nekrošiaus nuomone „atsižvelgiant į nurodytas priežastis, ateityje Lietuvos notariatas turėtų plėtotis ta linkme, kad notaru būtų galima tapti tik per asesorius institutą“<sup>49</sup>. Šiai nuomonei mes pritariame, bei manome, jog tikslinga būtų ilginti laikotarpį, po kurio kandidatas į notarus (asesorius) galėtų laikyti notaro kvalifikacinį egzaminą, kadangi manome, jog 1 m. praktika yra nepakankama pasirengti notaro profesinei veiklai.

### 2.3. Notarų skaičiaus ribojimas (*numerus clausus*)

Teisinėje literatūroje kalbant apie notarų skaičių dažnai vartojamas lotyniškas terminas *numerus clausus*. Anot docentės Aleksandros Teresės Veličkienės šis terminas išvertus iš lotynų kalbos reiškia „išsamus sąrašas“<sup>50</sup>, tačiau kalbant apie notarus, mūsų nuomone, tikslesnis šio termino apibrėžimas pateiktas Tarptautinių žodžių žodyne, kur *numerus clausus* apibrėžiamas kaip „ribotas skaičius-tam tikros kategorijos asmenų nepriėmimas, neįleidimas kur nors (į aukštąsias mokyklas, į darbą įstaigoje ir pan.)“<sup>51</sup>.

*Numerus clausus* paskirtis yra užtikrinti nepriklausomą ir efektyvų notarams deleguotų funkcijų vykdymą. Notaras turi turėti galimybę gauti visuomenės normas atitinkančias pajamas, kurios leistų išsilaikyti ne tik pačiam, bet ir tinkamai organizuoti biuro darbą, kad būtų patenkinti visuomenės teisėti lūkesčiai. Notaras, kuris bus susirūpinęs savo biuro išlikimu, kuris jausis ekonomiškai nesaugus, nebus suinteresuotas savo profesinių žinių tobulinimu, darbuotojų kvalifikacijos kėlimu. Nebeliks suinteresuotumo tinkamam bei kvalifikuotam funkcijų atlikimui. „Situacija, kai notaras dėl pragyvenimo pasiryžta tvirtinti bet ką, ypač nepageidautina šiuolaikinėje visuomenėje. Tad notarų skaičiaus ribojimas yra labai svarbi jo nepriklausomumo ir objektyvumo garantija“<sup>52</sup>. Valstybė deleguodama dalį savo funkcijų notarams turi elgtis labai atsargiai ir apdairiai, kad tos funkcijos būtų suteikiamos tik savo srities profesionalams, kurie yra to verti. Notarų biurų teritorinis pasiskirstymas turi būti išdėstytas tokiu tinklu, kad užtikrintų notarų ir jų biurų prieinamumą visiems piliečiams. Įsisteigimo laisvė notarams steigti biurus kur

<sup>48</sup> Šaltauskienė S. Status quo. // Notariatas, 2008. Nr.4. P.17.

<sup>49</sup> V. Nekrošius Notariato vaidmuo postmodernioje visuomenėje. // Notariatas, 2007. Nr.2. P.23.

<sup>50</sup> Veličkienė A. T. Ratio Scripta. Lotyniški teisės terminai ir bendrosios kultūros frazeologizmai, apibrėžimai, terminai. Vilnius: Justitia, 2003. P.73.

<sup>51</sup> Tarptautinių žodžių žodynas. Antras leidimas. Vilnius: Alma Litera, 2003. P.519.

<sup>52</sup> Nekrošius V. Notariato vaidmuo postmodernioje visuomenėje. // Notariatas, 2007. Nr.2 P.22.

jie nori, duotų pagrindo atsirasti ekonominei konkurencijai ir notarų biurams susikoncentruoti ten, kur ekonominė veikla būtų pati palankiausia. Kaip tokio reguliavimo panaikinimo pavyzdį galime panaudoti Latvijos patirtį. Kai Latvijoje buvo nutarta pabandyti neriboti notarų skaičiaus, beveik visi Latvijos notariai suvažiavo į Rygą, o periferijose teisės specialistų ir pagalbos žmogui beveik neliko.

Lietuvoje notarų skaičius yra ribojamas remiantis lotynų notariato *numerus clausus* principu, ir dėl šios priežasties, asmuo norintis verstis notaro profesine veikla, privalo ne tik atitikti notaro profesijai keliamus reikalavimus, bet ir privalo laimėti viešą konkursą. Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 6 str. įtvirtinta nuostata, jog „notarų skaičių, jų buveinę ir veiklos teritoriją nustato Lietuvos Respublikos teisingumo ministras pagal savo patvirtintą Notarų gyventojams teikiamų teisinių paslaugų poreikių vertinimo metodiką.“<sup>53</sup> Konkursą laimėjęs asmuo teisingumo ministro įsakymu skiriamas eiti pareigas tam tikroje savivaldybėje. Notarų skaičių, jų biurų buveinių vietą bei veiklos teritoriją nustato Teisingumo ministerija, remdamasi gyventojų skaičiumi savivaldybėje, vieno notaro aptarnaujamų gyventojų skaičiumi, atliktų notarinių veiksmų skaičiumi bei struktūra ir notaro pajamomis už atliktus notarinius veiksmus<sup>54</sup>. Notarų skaičius Lietuvoje palaipsniui buvo didinamas (nuo 199 notarų 2003m. iki 265 notarų 2008m.)<sup>55</sup>.

Ispanijoje, kaip ir Lietuvoje, notaras yra paskiriamas į tam tikrą teritoriją ir jis vykdo savo veiklą tik toje vietovėje. Jis taip pat niekad neatlieka savo įgaliojimų kitame notaro biure, net jeigu jis yra jo teritorijoje. Šiuo metu Ispanijoje yra apie 3300 notarų, kurie aptarnauja 40 milijonų žmonių, taigi vidutiniškai 12000 gyventojų tenka vienas notaras. Kartais notariai ne visada paskirstomi tolygiai pagal gyventojų skaičių, nes jų išsidėstymas priklauso ir nuo dokumentų bei paslaugų reikalingumo tam tikroje teritorijoje.

Italijoje yra kokybiniai ir kiekybiniai apribojimai patekti į notaro profesiją. Reguluojamas ne tik patekimas bet ir notarų vietų skaičius. Šių vietų skaičius yra fiksuotas ir gali būti peržiūrimas kas 10 metų Prezidento dekretu, po konsultacijos su Notarų profesine organizacija. Bet kuriuo atveju nauja vieta gali būti sukurta, jei ji bus skirta aptarnauti ne mažiau kaip 8000 gyventojų. Dėl kokybinių ir kiekybinių patekimo į profesiją apribojimų, notarų skaičius Italijoje yra apie 5400 ir yra mažesnis palyginus su panašių gyventojų skaičių turinčiomis valstybėmis (pvz.: Vokietijoje yra apie 11000, o Prancūzijoje apie 7600 notarų)<sup>56</sup>.

Slovėnijoje notarų skaičius yra ribojamas, jis nustatomas Teisingumo ministerijos sprendimu. Paprastai skiriamas vienas notaras kiekvieno vietos teismo veiklos teritorijoje. Kai

<sup>53</sup> Lietuvos Respublikos notariato įstatymas // Valstybės žinios. 1992, Nr. 28-810.

<sup>54</sup> <http://www.notarai.lt/?item=2008227101216>; prisijungimo laikas: 2008-09-02.

<sup>55</sup> <http://www.notarai.lt/?item=uzd&lang=1>; prisijungimo laikas: 2008-09-02.

<sup>56</sup> <http://www.notariato.it/portal/site/notariatoEng/menuitem.2986b81bf76e37133d118210b1918a0c/?vgnnextoid=d8eb580e7f61110VgnVCM1000001b19a8c0RCRD>; prisijungimo laikas: 2008-09-26.



gyventojų tankumas arba ekonominis aktyvumas yra didesnis, vienas notaras skiriamas 30 000 gyventojų. Teisingumo ministras turi teisę keisti notarų skaičių tam tikroje teritorijoje, jei to prašo Notarų rūmai ir jis mano, kad demografiniai ar ekonominiai pasikeitimai to reikalauja. Pagal Slovėnijos įstatymus, notaras gali dirbti bet kurioje vietoje visoje šalyje, išskyrus tuos veiksmus, kuriuos jam pavedė atlikti teismas. Teismas gali pavesti tam tikrus veiksmus atlikti notarui, kurio biuro vieta yra jo apylinkėje. Slovėnijoje šiuo metu yra 68<sup>57</sup> praktikuojantys notarai 2 milijonams gyventojų.

Olandijoje nėra jokių kiekybinių apribojimų norint patekti į šią profesiją. 1999m. notarų skaičiaus ribojimas buvo panaikintas. Tačiau jaunesniesiems notarams norintiems verstis notaro praktika reikia valstybės komisijos leidimo, kuris išduodamas remiantis jų patektu verslo planu. Komisijoje, kuri priima sprendimą suteikti leidimą arba ne, Notarų profesinė organizacija turi mažumą balsų. Jų sprendimas priimamas remiantis pretendento verslo planu, atsižvelgiant į tai, ar jis gali turėti pelno per savo trečiuosius praktikos metus.

Jungtinėje Karalystėje nėra jokio notarų skaičiaus ribojimo (nei notarams skriveriams nei bendriesiems notarams). Šiandien yra maždaug 1500 bendrų notarų ir 34 notarai skriveriai. Notarų skaičius atspindi jų specializuotą vaidmenį Jungtinės Karalystės teisinėje sistemoje. Mažas notarų skriverių skaičius yra dėl to, kad Jungtinės Karalystės notarų paslaugos dažniausiai yra reikalingos tik užsienio sandoriams. Be to notarinių paslaugų paklausa už centrinio Londono nedidelė ir vargu ar bendrasis notaras užsidirbtų pragyvenimui atlikdamas tik notarinį darbą. Dėl šios priežasties tokie notarai dažnai derina savo notarines funkcijas su jų pagrindiniu advokatų darbu.

Apibendrinant galime padaryti išvadą, jog notarų skaičiaus ribojimo klausimas pasirinktose nagrinėti Europos Sąjungos valstybėse sprendžiamas įvairiai: vienose fiksuotas tiek notarų skaičius, tiek jų veiklos teritorija (kaip pvz.: Lietuvoje, Ispanijoje), kitose reguliuojamas tik notarų skaičius (kaip pvz.: Slovėnijoje), dar kitose neribojamas nei notarų skaičius, nei jų veiklos teritorija (kaip pvz.: Jungtinėje Karalystėje).

---

<sup>57</sup> Oficialus Slovėnijos Notarų rūmų internetinis puslapis. <http://www.notar-z.si/storitve.php>; prisijungimo laikas: 2008-10-08.



### III SKYRIUS

#### 3. NOTARIATO UŽDAVINIAI, FUNKCIJOS BEI PROFESINĖS ORGANIZACIJOS PASIRINKTOSE EUROPOS SĄJUNGOS VALSTYBĖSE

Norėdami išanalizuoti, kokie yra notariato uždaviniai ir funkcijos, pirmiausia turime išsiaiškinti kas tai yra funkcija, ir kas yra uždavinys. Visuotinė lietuvių enciklopedija funkciją (lot. *functio* – atlikimas, įvykdymas) apibrėžia kaip paskirtį, veiklos sritį.<sup>58</sup> Tarptautinis žodžių žodynas rašo, kad funkcija tai „paskirtis, pareigos, veiklos sritis“.<sup>59</sup> Tuo tarpu uždavinys, tai siekiamo rezultato rūšis.<sup>60</sup>

Notarų pagrindinis uždavinys yra įtvirtinti neginčijamas subjektines fizinių ir juridinių asmenų teises, kad esant civiliniams teisiniams sandoriams nebūtų neteisėtų sandorių ir dokumentų. Tai pažymi ir Lietuvos Aukščiausiasis teismas teigdamas, kad notaras privalo užtikrinti, kad civiliniuose santykiuose nebūtų neteisėtų sandorių<sup>61</sup>. Jam antrina bei šiam požiūriui pritaria ir profesoriaus habilituotas daktaras V. Nekrošius teigdamas, kad „pagrindinė notaro funkcija užtikrinti tinkamą ir teisėtą civilinę apyvartą. Tad pagrindinė notaro veikla nukreipta į tai, kad būtų užtikrintas tinkamas civilinės teisės normų įgyvendinimas“<sup>62</sup>.

“Kiekvienas notaras pirmiausiai privalo rūpintis tinkama ir teisėta civiline apyvarta bei tinkamu civilinių įstatymų taikymu, taip pat tuo, kad civilinių ginčų būtų išvengta dar prieš šalių civilinių teisinių santykių atsiradimą arba jau juos įforminant“<sup>63</sup>. Paprastai tariant notaras turi padėti gyventojams tvarkyti jų teisinius procesus ir teisinius santykius. M. Stračkaičio teigimu, šiandien net 68% pasaulio gyventojų kreipiasi į notarą dėl įvairiausių teisinių klausimų<sup>64</sup>.

Atsirandant naujiems teisiniams santykiams bei didėjant visuomeninių santykių išsivystymo lygiui, didėjo ir notarams pavestos funkcijos, taigi šiame magistrinio darbo skyriuje aptarsime, kokios yra notarų teisės bei pareigos, kokie notarų instituciniai veiklos principai, kokios yra notarinių veiksmų rūšys, bei kokie notariniai įkainiai. Šiame skyriuje tai pat analizuosime, kokia yra notariškai patvirtinto dokumento įrodomoji galia, bei kokios yra notarų savivaldos institucijos ne tik Lietuvoje, bet ir pasirinktose Europos Sąjungos valstybėse. Ši analizė padės geriau pažinti Lietuvos ir kitų valstybių notariatus, bei atskleisti jų vaidmenį pasirinktose valstybėse.

<sup>58</sup>Visuotinė lietuvių enciklopedija. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2004. T.6. P.290.

<sup>59</sup> Tarptautinių žodžių žodynas. Antras leidimas. Vilnius: Alma Litera, 2003. P. 256.

<sup>60</sup> Plačiau apie uždavinius skaitykite <http://lt.wikipedia.org/wiki/U%C5%BEdavinyys>  
<sup>61</sup> [http://www.lat.lt/3\\_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=25579](http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=25579); prisijungimo laikas : 2008-09-25.

<sup>62</sup> Civilinio proceso teisė. Vilnius: Justitia, 2005.T.2. P.443

<sup>63</sup> Kuconis P., Nekrošius V., Teisėsaugos institucijos . Vilnius: Justitia, 2001 P.211.

<sup>64</sup> Plačiau skaitykite <http://www.notarai.lt/default.aspx?item=aktual&id=12371&lang=1>, prisijungimo laikas: 2008-09-26

### 3.1. Notarų teisės, pareigos ir instituciniai veiklos principai

Lotynų notaras neretai vertinamas kaip ypač svarbų vaidmenį visuomeniniame gyvenime turinti institucija, nes ji ne tik privalo tvirtinti šalių valią, bet turi teisę ir net pareigą atsisakyti tvirtinti notarinį veiksma, jei mano, kad jis prieštarauja įstatymams ar neatitinka jų reikalavimų.

Teisės doktrinoje lotynų notarui tradiciškai priskiriamos šios pareigos: pareiga įsitikinti, jog sandorio šalys yra susipažinusios su dokumento turiniu, jį visiškai suvokia, supranta iš sandorio kylančias teises pasekmes, galimą riziką, ir jų nori. Taip pat notaras turi įsitikinti, kad sandorio turinys ir jo sudarymo procedūra atitinka įstatymų reikalavimus, bei užtikrinti, kad sandorį pasirašė būtent sandoryje minimi asmenys. Lotynų notaras privalo tikrinti ir atsako už sandorio turinį net ir tuo atveju, kai sandorio projektą rengia pačios šalys ir į notarą kreipiasi tik norėdamos jį patvirtinti. Kalbant apie lotynų notaro funkcijų specifiką, pabrėžiama, kad jis yra bešališkas abiejų sandorio šalių patarėjas teisės klausimais, besirūpinantis, kad sandoris būtų vienodai palankus abiem sandorio šalims. Lotynų notaras sprendžia sandorio teisėtumo klausimą net ir nesant ginčo, ir tai sudaro prielaidą kalbėti apie notaro funkcija apsaugoti teisėtumą – prevencinę teisėsaugą.

Pagal Lietuvos Respublikos notariato įstatymą notaras turi šias teises:

- 1) gali turėti vieną notaro biurą;
- 2) būti perkeltas iš vienos savivaldybės į kitą;
- 3) savo blankuose ir iškabose naudoti Lietuvos valstybės herbą;
- 4) gauti atlyginimą už suteiktas paslaugas;
- 5) savo nuožiūra priimti į darbą notarui reikalingus biuro darbuotojus, mokėti jiems atlyginimą;
- 6) notaras turi teisę išreikalauti iš įstaigų, įmonių ir organizacijų žinias ir dokumentus, reikalingus notariniams veiksams atlikti. Atitinkamos žinios ir dokumentai turi būti pateikti notaro nurodytu terminu.;
- 7) atlikti Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 26str. nurodytus veiksmus;
- 8) ir kt.

Pagal Lietuvos Respublikos notariato įstatymą notaras turi šias pareigas:

- 1) prieš pradėdamas eiti notaro pareigas privalo prisiekti;

- 2) prieš pradėdamas eiti pareigas, notaras privalo pateikti Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai savo antspaudo ir parašo pavyzdžius;
- 3) einant notaro pareigas kas penkeri metai turi tikrintis sveikatą;
- 4) nuolat kelti savo kvalifikaciją;
- 5) drausti savo profesinę civilinę atsakomybę;
- 6) privalo būti Notarų rūmų nariu;
- 7) užtikrinti notarinių veikslių slaptumą;
- 8) saugoti savo patvirtintų dokumentų archyva;
- 9) privalo visus notarinius veikslus registruoti viename notariniame registre;
- 10) notaras negali tiesiogiai ar netiesiogiai reklamuoti savo profesinės veiklos;
- 11) notaras, negalintis ilgiau kaip tris darbo dienas eiti savo pareigų dėl ligos, atostogų ar kitų priežasčių, privalo apie tai informuoti Lietuvos Respublikos teisingumo ministeriją ir Notarų rūmus;
- 12) išaiškinti atliekamų notarinių veikslių prasmę ir pasekmes asmenims, kurie nori juos atlikti;
- 13) notaras, atlikdamas notarinius veikslus, privalo nustatyti fizinių asmenų, jų atstovų arba juridinių asmenų atstovų asmens tapatybę;
- 14) tvirtinant sandorius, notaras privalo įsitikinti fizinių asmenų veikslumu ir patikrinti juridinių asmenų, dalyvaujančių sandoriuose, teisnumą;
- 15) įstatyme nurodytais atvejais patikrinti parašų tikrumą, įgaliojimų turėjimą;
- 16) atsisakyti atlikti notarinį veikslą, jeigu tokio veikslmo atlikimas prieštarauja įstatymams ar neatitinka jų reikalavimų;
- 17) Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 5.29 str. nustatytu atveju notaras privalo tvirtinti testamentus, kai dalyvauja ne mažiau kaip du liudytojai;
- 18) notaras, tvirtindamas sandorius, privalo patikrinti valstybės registru centriniuose duomenų bankuose esančius duomenis, turinčius esminės reikšmės notarinio veikslmo atlikimui ir asmenų teisėtų interesų apsaugai;
- 19) ir kt.

Išanalizavę, kokias teises bei pareigas notarams suteikia Lietuvos Respublikos notariato įstatymas, kai kurias pareigas išanalizuosime išsamiau.

Taigi, pagal Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 40str. 1d. „Notaras privalo atsisakyti atlikti notarinį veikslą, jeigu tokio veikslmo atlikimas prieštarauja įstatymams ar

neatitinka jų reikalavimų<sup>65</sup>. Minėto straipsnio antroje dalyje nurodyta, kad „asmens, kuriam atsisakyta atlikti notarinį veiksma, prašymu atsisakymo priežastis išdėstoma raštu ir išaiškinama jo apskundimo tvarka ir terminai raštu“<sup>66</sup>. Taigi CPK XXXI skirsnio tvarka gali būti skundžiamas tik rašytinis notaro atsisakymas atlikti notarinį veiksma. Kitokio pobūdžio žodiniai atsisakymai yra Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 7 str. nurodytos notaro tarnybinės priežiūros, kurią vykdo Teisingumo ministerija, dalykas. Taip yra teorijoje, tačiau praktika rodo ką kita. Lietuvos Respublikos Aukščiausiasis teismas 2007 m. spalio 22 d. civilinėje byloje Nr. 3K-3-419/2007 išaiškino, kad notariato įstatymo 40 straipsnio 2 dalyje užfiksuota nuostata, kad asmens, kuriam atsisakyta atlikti notarinį veiksma, prašymu atsisakymo priežastis išdėstoma raštu, lemia išvadą, jog teisme gali būti skundžiamas ir toks atsisakymas atlikti notarinį veiksma, kuris nėra išreikštas materialiąja forma – raštu, bet kuris aiškiai parodo notaro nuostatą atsisakyti atlikti notarinį veiksma, ir tokia nuostata gali būti išreikšta tiek žodžiu, tiek neveikimu<sup>67</sup>. Pagal šią nutartį, skundžiami gali būti ne tik raštiški, bet ir žodiniai notaro atsisakymai atlikti notarinį veiksma. Tai gali sukelti sumaištį teisinėje sistemoje, nes nebeaišku, ar vadovautis Lietuvos Respublikos notariato įstatymo nuostatomis, ar Lietuvos Aukščiausiojo teismo suformuota praktika, nes Lietuvos Aukščiausiojo teismo nuomone žodis „raštu“ gali būti išreikštas ir nematerialia forma.

Notarų pareiga atsisakyti atlikti notarinius veiksmus įtvirtinta ir Olandijoje. Ten kiekvienas notaras yra saistomas „*ministerieplicht*“ – tai reiškia, kad notaras turi atlikti visas paslaugas, kurios jam suteiktos įstatymu. Notarai pagal suteiktus įgaliojimus turi pareigą atlikti visus darbus, kurie jiems yra priskirti pagal įstatymą arba kurio reikalauja kuri nors šalis. Tačiau jie taip pat turi pareigą atsisakyti suteikti paslaugas, jei mano, kad šios paslaugos yra nesiderinamo su įstatymu arba pažeidžia viešąją tvarka, jeigu dėl to bus sudaryti sandoriai, turintys aiškiai neteisėtą tikslą arba sukelsiantys neteisėtas pasekmes, arba jeigu notarai turi kitų pagrįstų priežasčių atsisakyti atlikti tokius veiksmus.

Notaro civilinės atsakomybės draudimas yra privalomas, ir įtvirtintas ne tik daugelyje lotynų, bet ir anglosaksų notariato valstybių. Lietuvos Respublikoje notaro atsakomybė įtvirtinta Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 16 str. „Notaras atsako Lietuvos Respublikos civilinio kodekso ir šio įstatymo nustatyta tvarka už savo, savo atstovo ir notaro biuro darbuotojų kaltais veiksmais fiziniams ar juridiniams asmenims padarytą žalą, vykdant notaro profesinę veiklą.“<sup>68</sup> Teisinėje literatūroje vyrauja nuomonė, kad lotynų notariato civilinė atsakomybė yra kur kas didesnė už anglosaksų, nes lotynų notaras turi kur kas didesnius įgaliojimus, didesnes pareigas

<sup>65</sup> Lietuvos Respublikos notariato įstatymas // Valstybės žinios. 1992, Nr. 28-810.

<sup>66</sup> Ten pat.

<sup>67</sup> [http://www.lat.lt/default.aspx?item=tn\\_liteko&lang=1](http://www.lat.lt/default.aspx?item=tn_liteko&lang=1); prisijungimo laikas 2008-11-26.

<sup>68</sup> Lietuvos Respublikos notariato įstatymas // Valstybės žinios. 1992, Nr. 28-810.

atliekamo notarinio veiksmo ir kiekvienos iš šalių atžvilgiu, be to, jo patvirtintam dokumentui suteikiama didesnė įrodomoji galia. Valstybinio notariato sistemose notaro atsakomybė yra mažiausia, nes už jo, kaip už valstybės tarnautojo, veiksmus atsakomybę prisiima ir žalą atlygina valstybė.

Kalbant apie notarų tobulėjimą, Lietuvos notarams atrodo savaime suprantama tiesa, jog teisėje negalima nustoti domėtis, būtina nuolat sekti naujoves, kelti savo kvalifikaciją. Tokį pažiūrį atspindi ir M. Stračkaitis, teigdamas kad notarų pareiga – laikytis nešališkos pozicijos ir nuolat kelti kvalifikaciją, kad būtų reikalingi valstybei ir žmonėms, kad tinkamai atstovautų įstatymą<sup>69</sup>. Notaro pareiga kelti kvalifikaciją įtvirtinta ir Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 4 str. „Notaras privalo nuolat kelti savo kvalifikaciją“<sup>70</sup>. Be pareigos kelti kvalifikaciją Lietuvoje numatyta ir privaloma notarų atestacija.

Remdamiesi išdėstytu, galime daryti išdavą, jog Lietuvos notarai visą savo paskirtų funkcijų vykdymo laiką yra aukščiausios teisinės kvalifikacijos teisininkai, puikiai išmanantys ne tik jų paskyrimo metu galiojusius įstatymus, bet ir šiuo metu galiojančius teisės aktus. Tuo tarpu Ispanijos notariato įstatymas nenumato jokių nuolatinių mokymų ar atestacinių egzaminų, kurie yra daugelyje kitų Europos valstybių. Italijos profesinės etikos kodekso 2 str. nustatyta kad notaras turi tobulinti savo profesines žinias naudodamasis naujausia informacija apie teises naujoves, tačiau detaliau tai neaptariama. Italijoje numatoma įvesti privalomą kvalifikacijos kėlimą kiekvienam notarui. Dėl šios priežasties 2005m. liepos mėn. Nacionalinė notarų taryba (*Consiglio nazionale del notariato*), kartu su Nacionaliniu notarų fondu „*Cassa nazionale del notariato*“, įsteigė Italijos notarų fondą (*Fondazione Italiana per il Notariato*.) Vienas iš šio fondo tikslų yra rūpintis, kad notarai visą gyvenimą tobulėtų savo profesinėje srityje. Šis fondas taip pat organizuoja mokymo kursus visais klausimais, kurie gali būti naudingi bei įdomūs notarams (civilinės teisės, komercinės teisės, tarptautinės teisės, mokesčių teisės ir kt.) Nacionalinė notarų taryba taip pat parengė taisykles, nustatančias būdus, kuriais notarai turės dalyvauti mokymuose<sup>71</sup>. Olandijoje notarai turi nuolat kelti savo kvalifikaciją, kad galėtų užtikrinti profesionalių paslaugų teikimą. Visi notarai turi gauti 40 mokymų kreditų kas dvejus metus. Jei notaras nesurenka mokymų kreditų skaičiaus, dėl jo gali būti paduotas skundas. Priežiūros organas (*Kamer van toezicht*) turi teisę nagrinėti šiuos skundus ir skirti drausmines nuobaudas. Jungtinėje Karalystėje asmeniui tapus notaru skriveriu nebekeliami jokie papildomi kvalifikacijos kėlimo reikalavimai. Notarai privalo laikytis tik profesinių taisyklių ir iš

<sup>69</sup> <http://www.notarai.lt/default.aspx?item=aktual&id=12371&lang=1>; prisijungimo laikas 2008-09-26

<sup>70</sup> Lietuvos Respublikos notariato įstatymas // Valstybės žinios. 1992, Nr. 28-810

<sup>71</sup> <http://www.notariato.it/portal/site/notariatoEng/menuitem.2986b81bf76e37133d118210b1918a0c/?vgnnextoid=e5501f49f8ad4110VgnVCM1000001719a8c0RCRD>

jų reikalaujama kasmet pratęsti veiklos sertifikatus. Tai jie gali padaryti tik tuo atveju, jei laikėsi minėtų taisyklių.

Lietuvoje notaras negali tiesiogiai ar netiesiogiai reklamuoti savo profesinės veiklos, notarai gali konkuruoti tik savo darbo kokybe. Ispanijoje Notarų reglamentas suteikia galimybę Profesinės asociacijos nariams galimybę pateikti informaciją apie save ir savo biuro vietą savo Profesinės asociacijos internetiniame puslapyje. Tačiau esminė nuostata, jog notarų reklama draudžiama, vis dar išlieka. Italijoje dar neseniai visos reklamos formos notarams buvo draudžiamos. Tačiau 2005 m., po susitikimo su Italijos konkurencijos institucija, Notarų Nacionalinė taryba pakeitė notariato elgesio kodeksą ir leido notarams reklamuotis, tačiau buvo ribojimas, kad ši reklama turi būti informacinio pobūdžio. Visi informatyvios reklamos draudimai buvo panaikinti 2006 m. rugpjūčio 4 d. Slovėnijos etikos kodekso 14 str. įtvirtinta, kad notarai gali konkuruoti tik savo darbo kokybe. Reklama žiniasklaidoje, klientų viliojimas mažesniais įkainiais yra laikomas nesąžininga konkurencija. Olandijos notarų profesinė organizacija taip pat nustatė tam tikrus apribojimus reklamai. Notarams yra draudžiama reklamuotis per nekilnojamojo turto agentus ar kitus asmenis, kurie susiję su jų teikiamomis paslaugomis. Tuo tarpu Jungtinėje Karalystėje notarams leidžiama reklamuoti savo paslaugas be jokių apribojimų.

„Žinant, kad ne viskas gali būti reglamentuota įstatymų ir tilpti į išmoktas normas bei procedūras, teisininkui dažnai tenka spręsti ir remiantis bendrąja teisės samprata, visuotinai pripažintais teisės principais.“<sup>72</sup> – yra pasakęs profesorius habilituotas daktaras Alfonsas Vaišvila pabrėždamas principų svarbą. Taigi manome esant reikalinga aptarti ne tik kokias teises bei pareigas turi notarai, bet ir kokiais principais jie vadovaujasi savo veikloje.

Žodis principas kilęs iš lotyniško žodžio „*principum*“ ir reiškia pradžią, pagrindą. Pagal tarptautinių žodžių žodyną principą galime apibūdinti kaip „įsitikinimą, lemiantį žmogaus santykių su tikrove, jo elgesio ir veiklos normas“, kaip „pagrindinę kurios nors teorijos, koncepcijos idėją, pradinį teiginį“<sup>73</sup>. Bendriausia prasme principai suvokiami kaip suvokiami kaip kreipiantis pradas, grindžiantis tam tikro reiškinio turinį, jo konkrečias apraiškas ar atskirus elementus.

Nagrinėjant, kokiais principais savo veikloje vadovaujasi notarai, literatūroje paprastai išskiriami šie pagrindiniai notarų veiklos principai: notarų nepriklausomumas, notarų objektyvumas, notarinių veiksmų atlikimo slaptumas bei asmeninės notarų atsakomybės principas<sup>74</sup>. D. Lukaševičiūtė teigia kad, pagrindiniai notaro veiklos principai – tai nešališkumas, veiklos teisėtumas, notarinių veiksmų prasmės ir pasekmių išaiškinimas klientams,

<sup>72</sup> Vaišvila A. Teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2004. P. 56.

<sup>73</sup> Tarptautinių žodžių žodynas. Antras leidimas. Vilnius: Alma Litera, 2003. P. 601.

<sup>74</sup> Plačiau apie notarų veiklos principus skaitykite Nekrošius V. Notariato teisė. - Kaunas: Dangerta, 1997. P. 34-38

nepriklausomumas, konfidencialumas, funkcionavimas nuosavomis lėšomis, atsakomybė už kaltais veiksmais padarytą žalą ir kiti.<sup>75</sup> Taigi notarai savo veikloje vadovaujasi daugybe principų, tačiau šiame darbe jų išsamiau nenagrinėsime, nes manome, kad tai gali būti atskira magistrinio darbo tema, o principų svarbą notarų darbe, mūsų nuomone, geriausiai apibūdina Johano Volfgango fon Gėtės žodžiai - „Principai turi būti įgyvendinami. Kitaip jie nieko verti“<sup>76</sup>.

### 3.2. Pagrindinių atliekamų notarinių veiksmų rūšys

Apibendrintai galime teigti, kad Europos notariatai dokumentus tvirtina pagrindinėse trijose srityse: 1) nekilnojamojo turto ir su juo susijusių paskolų sandoriuose, 2) šeimos teisėje 3) ne visada - įmonių teisėje. Kartais notarai šiose srityse kompetencija dalijasi kartu su kitų profesijų atstovais, tačiau tai nebus aptariama šiame poskyryje, nes manome, kad aktualiausia atsižvelgiant į magistrinio darbo temą yra aptari notarinių veiksmų rūšis pasirinktose Europos Sąjungos valstybėse, kuriems yra privalomas notarinis tvirtinimas.

Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 26 str. įgalioja notarą ne tik tvirtinti sandorius, liudyti dokumentų nuorašų ir išrašų bei vertimų iš vienos kalbos į kitą tikrumą, priimti jūrinius protestus ir protestuoti vekselius ir čekius, liudyti parašo dokumentuose tikrumą, bet ir išduoti paveldėjimo teisės liudijimus, nuosavybės teisės į dalį sutuoktinių bendro turto liudijimus, tvirtinti, kad fizinis asmuo yra gyvas ir yra tam tikroje vietovėje, priimti saugoti oficialiesiems testamentams prilyginamus ir asmeninius testamentus, priimti pinigines sumas į depozitinę sąskaitą, tvirtinti juridinio asmens steigimo dokumentų atitikimą įstatymų reikalavimams ir pan.

Ispanijoje notarų veiklos organizavimo tvarką, notarų funkcijas ir paslaugas, kurias jie teikia asmenims, reglamentuoja 1862 m. gegužės 28 d. Notarų sistemos organinis įstatymas, 1944 m. birželio 2 d. Notarų reglamentas (*Reglamento Notarial*), ir kiti teisės aktai. Pagal juos Ispanijoje notarai laikomi teisės specialistais, kurių pagrindinė funkcija yra viešųjų paslaugų teikimas, susijęs su privačių teisinių sandorių metu sudaromų dokumentų autentiškumo patvirtinimu. Ispanijoje notarų tvirtinami dokumentai yra įvairių rūšių, tačiau galime išskirti pagrindines kategorijas, tai:

- 1) dokumentai, susiję su civiliniu statusu;
- 2) testamentai;
- 3) vedybų sutartys;
- 4) paprastos sutartys;
- 5) įpėdinių pareiškimai ir prašymai;

<sup>75</sup><http://209.85.135.104/search?q=cache:l7r9GcEd70QJ:academia.norcous.lt/index.php/pageid/419+notaru+funkcija&hl=lt&ct=clnk&cd=19&gl=lt>; prisijungimo laikas: 2008-09-04.

<sup>76</sup> Etika. Aforizmų žodynas. Vilnius: Naujoji Rosma, 2000. P.440

6) dokumentai, susiję su bendrijų ir komercinių įmonių formavimu, pakeitimu arba panaikinimu;

7) paprastos ir užtikrintos paskolos bei hipotekos skolos;

8) rašytinis atleidimas nuo prievolės ir prievolės panaikinimas;

9) visų rūšių įgaliojimai;

10) prieštaravimai sąskaitoms;

11) paskelbimas apie įpėdinius, kai asmuo nepaliko testamentu;

12) ir šios rūšims nepriskirtini kiti teisiniai dokumentai.

Testamentas ir notariniai aktai verti ypatingo dėmesio. 99 % testamentų, surašytų Ispanijoje, yra notariniai testamentas, nes Ispanijos notarų manymu, klientai gauna daugiausiai naudos už labai žemą kainą (vidutinė testamento kaina Ispanijoje yra 42 EUR). Nekilnojamojo turto sandoriams užregistruoti yra sukurtas Turto Registras (*Registro de la Propiedad*) kuris yra susijęs su teritorija, kurioje yra turtas.

Tarp Italijos notarams priskirtų uždavinių vienas reikšmingiausių (taip pat dėl svarbos verslui) yra nekilnojamojo turto perleidimo paslaugos. Perkant ar parduodant nekilnojamąjį turtą Italijoje notaro dalyvavimas yra būtinas. Notaras yra teisiškai įgaliotas liudyti, patvirtinti ir įregistruoti notarinius dokumentus ir sandorius dėl Italijoje esančio nekilnojamojo turto perleidimo. Kitos notarams priskirtos sritys yra juridinių asmenų susijungimas ir šeimos teisės reikalai. Iki 2006 m. rugpjūčio 4 d. įstatymo pakeitimo, kilnojamojo turto registras registruodavo kilnojamąjį turtą (tokį kaip valtytis, mašinos ar motociklai) tik tuomet, jei tokius viešus ar privačius sandorius patvirtindavo notaras. Nuo 2006 m. šis reikalavimas kilnojamojo turto sandoriams buvo panaikintas.

Slovėnijos Notarų įstatyme nustatyta, kad notarai yra asmenys, turintys visuomenės pasitikėjimą. Slovėnijoje notarams priskirta daug funkcijų, tačiau paminėsime pagrindines:

1) notarai išduoda viešus dokumentus, susijusius su teisiniais reikalais, pasižadėjimais ir faktais, kurie yra pagrindas teisėms atsirasti;

2) jie priima saugoti dokumentus, pinigus ir vertybinius popierius, kai juos norima įteikti tretiesiems asmenims arba valstybės institucijoms;

3) remdamiesi teismų nurodymais, jie atlieka užduotis, kurias jiems atlikti galima pavesti pagal įstatymą.

Olandijoje įstatymai reikalauja notaro tvirtinimo tam tikriems teisiniams sandoriams. Svarbiausi yra šie:

1) Nekilnojamojo turto esančio Olandijoje perleidimas;

2) hipotekų tvirtinimas;

3) juridinių asmenų steigimas bei jų įstatų keitimas;



- 4) fondų bei asociacijų steigimas;
- 5) testamentų tvirtinimas
- 6) vedybų ar ikivedybinių sutarčių tvirtinimas;
- 7) vardinių akcijų pardavimas.

Olandijoje šių notarų funkcijų monopolijos neseniai buvo peržiūrėtos dviejuose naujuose įvertinimuose (*Commissie Evaluatie Wet op het notarisambt*) ir (*Commissie advocatuur: een maatschappelijke orde*) bet jokių pakeitimų svarstytose srityse nebuvo, nes padaryta išvada, kad notarų funkcijų monopolija tirtose srityse yra pateisinama, nes užtikrina teisinį aiškumą, kuris yra esminė sąlyga saugiai ekonominei bei socialinei erdvei.

Brook's Notary apibrėžia Jungtinės Karalystės notarą kaip „teisės pareigūną, kurio pareiga yra sukurti, liudyti ir tvirtinti antspaudu sandorius ir kitus dokumentus, įskaitant testamentus, turto perleidimo sutartis, bei įgaliojimus, kurie turi teisinę galią visame pasaulyje. Notaro parašu ir antspaudu patvirtintas dokumentas tampa priimtiniu įrodymu teismuose ar kitose oficialiose įstaigose bet kurioje kitoje šalyje. Notaras taip pat išduoda dokumentų dublikatus, tvirtina priesaikas bei pareiškimus, skirtus naudoti procesiniuose svarstymuose Jungtinėje Karalystėje ar bet kur kitur. Taip pat jis tvirtina sandorius, rengia jūrinius protestus“<sup>77</sup>. Iš šio apibūdinimo galime spręsti, kad Jungtinės Karalystės notarų paslaugos yra labai specifinės. Jungtinės Karalystės notariai retai dalyvauja sandoriuose, kurie sudaromi tarp vietinių gyventojų, priešingai nei jų kolegos iš Europos Sąjungos šalių. Paprastai Jungtinėje Karalystėje tokie sandoriai atliekami pasitelkiant advokatus (*solicitors*). Kalbant apie notarų vaidmenį Jungtinėje Karalystėje, jie yra įgalioti :

- 1) tvirtinti perleidimo sandorius su užsienio elementu ;
- 2) tvirtinti testamentus;
- 3) tvirtinti priesaikas bei pareiškimus, skirtus naudoti Jungtinės Karalystės bei kitų šalių teismuose;
- 4) tvirtinti jūrinius protestus, protestuoti vekselius ir čekius.

Iš notarams suteiktų įgaliojimų apimties, galime daryti išvadą, jog pagrindinis notarų vaidmuo Jungtinėje Karalystėje yra dokumentų, kurie bus naudojami užsienyje, tvirtinimas. Anot I. Vėgėlės „Anglijoje notarų profesija iš esmės tapusi nereikalinga, nes dauguma funkcijų yra suteiktos advokatams (angl. – *solicitors*) bei giminingų profesijų atstovams“<sup>78</sup>.

Išanalizavus, kokios funkcijos ir įgaliojimai suteikiami lotynų notarui, galime teigti jog jie yra gana platus bei notariato vaidmuo civilinėje teisinėje apyvartoje yra neabejotinai labai

---

<sup>77</sup><http://books.google.com/books?id=l40cnMgdLGgC&printsec=frontcover&dq=notary&hl=lt&sig=ACfU3U3CsBT2ZfwbTyidpJOzkkQ50wJ8BQ#PPA1,M1>; prisijungimo laikas 2008-01-26.

<sup>78</sup> I. Vėgėlė. Notarų ir advokatų teisės laikinai ir nuolat teikti paslaugas kiltose nei kilmės valstybėje pagal Europos Bendrijos teisę. Teisė besikeičiančioje Europoje. Mykolo Romerio universitetas, 2008. P.865.

svarbus. Tuo tarpu anglosaksų notaras turi kur kas mažiau įgaliojimų ir jo veikla nacionaliniu mastu nėra žymi. Anglosaksų notaras tarnauja bei padeda savo piliečiams kur kas rečiau nei lotynų, todėl logiška, jog jis kur kas prasčiau supranta tikruosius žmonių lūkesčius, bei turi mažiau žmonių pasitikėjimo, kuris yra notarų veiklos pagrindas. „Lotyniškojo tipo notariatas yra artimas visuomenei, nes notariato tikslas ir pagrindinis uždavinys yra tarnauti visuomenei“<sup>79</sup>. Džiugu, jog Lietuvoje, kalbant apie teisėsaugos institucijas, noterais pasitikima labiausia. Tai patvirtina 2007 m. viešosios nuomonės ir rinkos tyrimų bendrovės „Spinter tyrimai“ atlikta apklausa, pagal kurią padaryta išvada, jog labiausiai Lietuvos gyventojai pasitiki noterais. Teigiamai šios specialybės atstovus įvertino 58 proc. apklaustųjų, neigiamai – 9 proc. Likusieji apklausos dalyviai notarus vertino neutraliai. Pasitikinčiųjų noterais per metus skaičius padaugėjo 1 proc.<sup>80</sup>.

### 3.3. Notarinių veiksmų įkainiai

Lotynų notariato sistemos valstybėse dažniausiai atlyginimo dydis notarams yra nustatomas nurodant fiksuotą sumą, proporcinį dydį, arba mažiausią ir didžiausią atlyginimo dydį akcentuojant valstybės suteikto įgaliojimo svarbą. Europos Sąjungos lotynų tradicijos valstybėse atlyginimo už notarų teikiamas paslaugas reglamentavimas yra susijęs su vertinimu, kuris kriterijus – valstybės suteikti įgaliojimai ar laisvosios profesijos bruožai – yra svarbesni. Remiantis tuo, vienoje valstybėse atlyginimas už notaro veiksmus yra griežtai sureguliuotas valstybės lygmenyje, kitais atvejais didesnė laisvė paliekama patiems notarams nustatant įkainius<sup>81</sup>. Dažniausiai notarų atlyginimo dydis yra reglamentuojamas įstatymais. Įstatyme būna arba nurodyti konkretūs įkainiai, arba yra daroma nuoroda į Vyriausybės ar kitų įgaliotų institucijų patvirtintą tvarką.

Lietuvoje, remiantis Lietuvos Respublikos notariato 19 str. notarų atlyginimo už teikiamas paslaugas dydį nustato Teisingumo ministerija, suderinusi su Finansų ministerija. „Atlyginimo dydis turi garantuoti notaro pajamas, kurios leistų jam būti ekonomiškai nepriklausomu, sudaryti geras klientų aptarnavimo sąlygas, įdarbinti reikalingus darbuotojus ir turėti gerai techniškai aprūpintą biurą“<sup>82</sup>. Lietuvoje atlyginimas už notarinius veiksmus yra nurodomas nustatant procentinę dalį nuo sumos tų aktų, kurių suma ar vertė yra aiški, o kitų aktų

<sup>79</sup> I. Dreimane. Notaras- patikima valstybės ir jos piliečių jungtis. // Notariatas. 2007. Nr. 2. P. 41

<sup>80</sup> <http://209.85.135.104/search?q=cache:zHpcMvApYR0J:www.vtv.lt/naujienos/statistiniai-duomenys/gyventojai-labiausiai-pasitiki-notarais-nepasitiki-policija-ir-antsto-4.html+pasitiki+notarais&hl=lt&ct=clnk&cd=1&gl=lt>; prisijungimo laikas: 2008-10-29.

<sup>81</sup> Plačiau skaitykite E. Kavoliūnaitė. Atlyginimo už notarų teikiamas paslaugas dydžio nustatymas Europos Sąjungos valstybėse. Mokslinis tyrimas. Teisės institutas. Vilnius. 2005.

<sup>82</sup> Lietuvos Respublikos notariato įstatymas // Valstybės žinios. 1992, Nr. 28-810.

atžvilgiu nustatoma fiksuota suma. Notarų veiklos atžvilgiu nėra taikomi laisvosios rinkos principai, o atlyginimo už teikiamas paslaugas dydžiai nustatomi valstybės lygmenyje.

Ispanijoje notarinius mokesčius (isp. *aranceles*), kurie visiems notarams yra vienodi, nustato valstybė, remdamasi konsultacijomis su profesinėmis asociacijomis. Šiuo metu galiojančius mokesčius nustato 1989 m. lapkričio 17 d. Karališkasis dekretas Nr. 1426 / 1989. Nustatant mokestį atsižvelgiama į sandorio rūšį, kokias teises suteikia ir kiek puslapių sudaro dokumentas, bei keliomis kopijomis jis tvirtinamas. Notariniai mokesčiai yra fiksuoti ir privalomi, t. y. nei notariai, nei jų profesinės sąjungos negali jų pakeisti, ir notariai, vykdydami savo profesinę veiklą, turi juos griežtai taikyti. Tačiau dažnai Ispanijoje (kaip ir Lietuvoje) notariniai mokesčiai tampa politinių debatų objektu. Šių diskusijų pasėkoje buvo nustatytas ilgas sąrašas notarinių mokesčių sumažinimų bei nuolaidų. Pavyzdžiui, 25 % yra sumažintas mokestis už paskolų tvirtinimą (visiškas išipareigojimų įvykdymas, kuris užtikrinamas hipoteka), 50 % sumažintas mokestis už dokumentus ir sutartis, kurių privalo laikytis valstybė, autonominės bendruomenės, provincijos arba savivaldybės valdžia ar jų įstaigos. Kitais atvejais, pvz., preliminarios konsultacijos, notarinės paslaugos yra nemokamos. Notariai turi nemokamai teikti patarimus visais privačiais, civilinės arba komercinės teisės klausimais, įskaitant ir su mokesčiais susijusius klausimus. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Ispanijoje klientai turi teisę derėtis su notaru dėl notarinio mokesčio sumažinimo iki 10%, bei nustatyti notarinį mokestį savo nuožiūra, jei sandorio suma viršija šešių milijonų eurų sumą.

Italijos notarams atlyginimą už notarinius veiksmus nustato Nacionalinė Notarų Taryba ir tvirtina Teisingumo ministerija<sup>83</sup>, nurodant minimalią ir maksimalią mokesčių skalę atsižvelgiant į sandorio vertę. Mokesčiai yra nurodyti tik tiems sandoriams, kurių galiojimui būtinas notaro patvirtinimas. Iki neseniai įvykusios mokesčių reformos mokesčiai buvo privalomi, tačiau pagal 2006 m. rugpjūčio 4 d. įstatymą minimalūs ir fiksuoti mokesčiai buvo panaikinti ir dabar sandorio kaina laisvai nustatoma šalių sutarimu (pastebėtina, kad maksimalios mokesčių ribos vis dar galioja)<sup>84</sup>. Tačiau, tuo pačiu metu, kai reforma buvo pradėta, buvo priimti papildomi teisės aktai susiję su notariniais mokesčiais, kurie sukėlė daug painiavos notarų sistemoje. Pavyzdžiui, numatytos sankcijos, tokios kaip įgaliojimų sustabdymas ar išbraukimas iš profesinio registro, kurios gali būti skiriamos notarams jei jie užsiima nesąžininga konkurencija kitų notarų atžvilgiu, įskaitant mokesčių sumažinimą ar reklamą, ar kokia kitokia veikla, kuri tikėtina galėtų pakenkti notaro profesijos garbei.

Slovėnijoje notariniai mokesčiai yra nurodyti lentelėje „Notariniai mokesčiai“, kurią priėmė slovėnų Notarų rūmai suderinę su teisingumo ministru. Pirmoji Notarinių mokesčių

---

<sup>83</sup>E. Calo. Raporto Nazionale Italia. Notarius Internationas Vol. 6 3-4/ 2001, P. 170

<sup>84</sup><http://www.oecd.org/dataoecd/12/38/40080343.pdf>; prisijungimo laikas: 2008-09-04.

lentele buvo priimta 1995 gegužės 13 d. ir nuo tada jau keletą kartų taisyta. Priežastys, dėl kurių mokesčiai buvo keičiami, buvo ne tik naujų funkcijų notarams suteikimas, bet ir visuomenės spaudimas, kuri tvirtino, kad notarinės paslaugos yra per brangios. Notariniai mokesčiai Slovėnijoje apskaičiuojami pagal turto vertę. Jei tiksli turto vertė negali būti nustatyta, notarinis mokestis apskaičiuojamas pagal laiko sąnaudas. Už tam tikrus notarinius veiksmus yra nustatytas fiksuotas imamo atlyginimo dydis (pvz. už patvirtinimą, kad žmogus yra gyvas ir gyvena tam tikroje vietoje, už nuorašų patvirtinimą ir t.t.)

Olandijoje 1999 m. spalio 1d. priimtu įstatymu buvo pakeista 156 metus iki tol galiojusi tvarka ir notarinių paslaugų teikimui buvo sudarytos laisvosios rinkos sąlygos. Minėtu įstatymu buvo nustatyta, jog nuo 2003 m. liepos 1d. notarų atlyginimo dydis šalyje iš viso neregamentuojamas (netgi Karališkoji olandų notariato asociacija (KNB) nebeteikia rekomendacijų dėl notarų atlyginimo dydžio). Šios taisyklės išimtį sudaro tik tam tikri šeimos teisės atvejai, kai yra nustatytas maksimalus atlyginimo dydis<sup>85</sup>. Taigi galime teigti, jog mažiausiai reglamentuojama mokesčių tvarka yra Olandijoje. Tačiau kyla abejonė, ar dėl to nenukentėjo klientai, žmonės, kurių labai ir dirba notaras. Kaip teigia M. Stračkaitis, po šios reformos Olandijoje pagrindinės notaro paslaugos pabrango dešimteriopai ir dėl to nukentėjo didžiausia žmonių dalis<sup>86</sup>. Iki reformos už jas, kaip ir Lietuvoje, buvo nustatytas fiksuotas įkainis.

Jungtinėje Karalystėje notariniai mokesčiai nėra nustatyti įstatymu, taip pat nėra jokių susitarimų tarp notarų dėl atlyginimo dydžio. Notarai patys sau gali nusistatyti mokesčius. Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad notaras konkuruoja tarpusavyje ir kad klientai gali pasirinkti kitą notarą jei jam nepriimtini pasirinkto notaro įkainiai. Dažniausiai notarinio mokesčio dydis priklauso nuo to, kokių ir kiek dokumentų notaras turi patvirtinti. Mokestis neimamas *ad valorem* (liet. pagal vertę) pagrindu.

Įdomumo tai, kad pvz. Suomijoje bei Danijoje už notarinius veiksmus imamas atlyginimas yra mokamas į valstybės biudžetą, ir asmenims, vykdantiems notarinius veiksmus mokamas atlyginimas nėra priklausomas nuo už paslaugas gaunamų sumų<sup>87</sup>.

Apibendrinant galime padaryti išvadą, kad dažniausiai notarų atlyginimo dydis yra reglamentuojamas įstatymais, kuriuose būna nurodyti įkainiai, arba šiuose įstatymuose būna nuorodos į Vyriausybės ar kitų įgaliotų institucijų patvirtintą tvarką. Atlyginimas už notarų paslaugas yra nustatomas fiksuota suma, proporciniu dydžiu, nurodant mažiausią ir didžiausią

---

<sup>85</sup> <http://www.notaris.nl/page.asp?id=355>

<sup>86</sup> Prieduose galite rasti lentelę, kaip kito notarinių veiksmų įkainiai nuo 2003-07-01, kurią sudarė Olandijos statistikos departamentas.

<sup>87</sup> E. Kavoliūnaitė. Atlyginimo už notarų teikiamas paslaugas dydžio nustatymas Europos Sąjungos valstybėse. Mokslinis tyrimas. Teisės institutas. Vilnius. 2005, P. 5.

atlyginimo dydį, nurodant tik maksimalius dydžius arba atlyginimo dydžio išvis nereglamentuojant.

### **3.4. Notaro patvirtinto dokumento (autentiško dokumento) įrodomoji galia**

Norėdami nustatyti, kokia yra notaro patvirtinto dokumento įrodomoji galia, pirmiausia turime išsiaiškinti, kas yra laikoma įrodymu, kokie būna įrodymai, bei kokia įrodomoji vertė suteikiama vienam ar kitam įrodymui. Šiai mūsų nuomonei pritaria ir socialinių mokslų habilituotas daktaras V. Nekrošius teigdamas, jog „greitas civilinių ginčų išsprendimas teisme daug priklauso nuo valstybėje veikiančios įrodymų sistemos, galimų įrodymų tarpusavio santykio ir jų vertinimo taisyklių“<sup>88</sup>. „Įrodymai- tai įstatymų nustatyta tvarka gauti duomenys, kurie patvirtina arba paneigia bent vieną aplinkybę, turinčią reikšmės teisingam bylos išsprendimui“<sup>89</sup>- taip įrodymų sąvoką apibrėžia Visuotinė lietuvių enciklopedija. Panašiai įrodymai apibrėžiami ir Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso 177 str. 1 d. „Įrodymai civilinėje byloje – bet kokie faktiniai duomenys, kuriais remdamasis teismas įstatymų nustatyta tvarka konstatuoja, kad yra aplinkybių, pagrindžiančių šalių reikalavimus bei atsikirtimus, ir kitokių aplinkybių, turinčių reikšmės bylai teisingai išspręsti, arba kad jų nėra“<sup>90</sup>. Šio straipsnio 2 dalyje nurodoma, kad įrodymai civiliniame procese yra šalių ir trečiųjų asmenų paaiškinimai, liudytojų parodymai, rašytiniai įrodymai, daiktiniai įrodymai, apžiūrų protokolai ir ekspertų išvados. Minėto kodekso 185 str. įtvirtinta nuostata, kad jokie įrodymai teismui neturi iš anksto nustatytos galios, išskyrus Civilio proceso kodekse numatytas išimtis. Į šias išimtis kaip tik ir patenka notariškai patvirtinti dokumentai, nes Civilinio proceso kodekso 197 str. 2 d. įtvirtina, kad „dokumentai, išduoti valstybės ir savivaldybių institucijų, patvirtinti kitų valstybės įgaliotų asmenų neviršijant jiems nustatytos kompetencijos bei laikantis atitinkamiems dokumentams keliamų formos reikalavimų, laikomi oficialiaisiais rašytiniais įrodymais ir turi didesnę įrodomąją galią. Aplinkybės, nurodytos oficialiuose rašytiniuose įrodymuose, laikomos visiškai įrodytomis, iki jos bus paneigtos kitais byloje esančiais, išskyrus liudytojų parodymus, įrodymais.“<sup>91</sup> Lietuvoje Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 26 str. įtvirtinta ypatinga notaro patvirtinto dokumento galia - „pripažįstama, kad notarine forma patvirtintuose dokumentuose esantys faktai yra nustatyti ir neįrodinėjami, iki šie dokumentai (jų dalys) įstatymų nustatyta tvarka nėra pripažinti negaliojančiais“<sup>92</sup>. Šios įstatymo nuostatos įrodo, kad notariškai patvirtintas dokumentas Lietuvoje turi didesnę įrodomąją galią nei paprasti rašytiniai įrodymai,

<sup>88</sup> Nekrošius V.. Oficialūs rašytiniai įrodymai civiliniame procese. Teisė 1999. 33(4) P.65.

<sup>89</sup> Visuotinė lietuvių enciklopedija. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2004.T.8. P.246.

<sup>90</sup> Civilinio proceso kodeksas. VĮ Teisinės informacijos centras. Vilnius 2004. P. 143.

<sup>91</sup> Ten pat, P. 150.

<sup>92</sup> Lietuvos Respublikos notariato įstatymas // Valstybės žinios. 1992, Nr. 28-810.

bei galioja duomenų bei faktų (nurodytų dokumentuose) teisingumo prezumpcija. Išanalizavę, kokią reikšmę turi notariškai tvirtintas dokumentas Lietuvoje, manome esant tikslinga apžvelgti kaip notarinis dokumentas yra vertinamas pasirinktose Europos Sąjungos valstybėse, kokie reikalavimai jam keliami bei kokia suteikiama teisinė galia.

Ispanijoje, kaip ir Lietuvoje, notariškai patvirtinti dokumentai turi didesnę įrodomąją galią. Atvejai, kuriais notarinis patvirtinimas yra būtinas tam, kad sandoris galiotų, yra išimtiniai. Šiuo atžvilgiu, Ispanijos teisės doktrina kaip ir precedentinė teisė palaikė idėją, kad notarinis dokumento tvirtinimas reikalingas tik šalims pageidaujant, neatsižvelgiant į tai, kad daugeliu atveju teisė reikalauja privalomo „viešo dokumento“. Notariškai tvirtinti dokumentai yra taip plačiai paplitę Ispanijoje dėl ypatingos naudos, kurią jiems suteikia notaras: ypatinga įrodomoji galia, teisėtas įforminimas bei prieiga prie Žemės ir Prekybinių registrų. Galime teigti, kad notariniai dokumentai yra modernių pasiekimų ženklas, nes notariniai dokumentai yra plačiau paplitę ir dažnesni ten, kur bendras ekonominis išvystymo lygis yra didesnis. Netgi nepaisant to, kad Ispanijos teisinėje sistemoje teisėjas „įrodymus vertina visumoje“, notariniai aktai turi tarsi papildomos vertės, ne tiktai todėl, kad jų teisėtumas yra aiškus, bet ir jiems notaro suteikto prestižo bei pasitikėjimo.

Italijoje patvirtinti notariniai dokumentai gali didžiuotis privilegijuota įrodomąja galia, privilegijuotu vykdymu ir beveik išimtinė teise patekti į valstybės registrus. Šios funkcijos pripažinimas reiškia griežtą profesijos reguliavimą ir išskirtinių teisių notarams suteikimą.

Olandijoje notarai teikia ne tik teisinės konsultacijas, tačiau taip pat tvirtina susitarimus, jei to reikalauja įstatymas ar pageidauja šalys. Notaro surašytas dokumentas yra patikimas įrodymas, kad data ir šalių parašai yra tikri. Notaras privalo ne tik išduoti originalias dokumento kopijas šalims, bet ir pasilikti vieną originalią kopiją sau. Notaro patvirtinta ir saugoma kopija turi tokią pačią juridinę galią kaip ir teismo sprendimas. Tai reiškia, jog šalims nebereikia įrodinėti dokumento autentiškumo ir jame surašytų faktų teisingumo. Įdomu atkreipti dėmesį į tai, kad Olandijoje notaro nepriklausomumo ir nešališkumo principams suteikiama tokia didelė svarba, jog netgi Jungtinės Karalystės notarui solisitoriui patvirtinus dokumento autentiškumą, toks patvirtinimas Olandijoje negalioja, nes tokį veiksmą atliko nepakankamai nešališkas ir nepriklausomas asmuo<sup>93</sup>.

Autentiško dokumento koncepcija (*Acte authentique, Öffentliche Urkunde*) nėra numatyta Jungtinės Karalystės teisėje.

Išanalizavę pasirinktose Europos Sąjungos valstybėse notariškai patvirtintam dokumentui suteiktas gali, aptarsime kas visoje Europos Sąjungoje laikoma notariiniu dokumentu

---

<sup>93</sup> <http://www.notaris.nl/page.asp?id=355>; prisijungimo laikas: 2008-09-29.

(Europoje dar vadinamu „autentišku aktu“), kokius kriterijus jis turi atitikti, bei kokia jo svarba visos Europos Sąjungos mastu.

Europos notarų akademijos prezidento P. Becque nuomone, „visų Europos notarų pagrindinė veikla yra dokumentų tvirtinimas“<sup>94</sup>. Grynąja prasme dokumentų tvirtinimas būdingas viešajai valdžiai (ateityje galbūt Europos Sąjungai, o kol kas nacionalinei valstybei), kuri pripažįsta savo nurodyta ir privaloma forma gautus aktus ir suteikia jiems visišką veiksmingumą – didesnę įrodomąją ir vykdomąją galią. *Unibank* byloje 1999 m. birželio 17d. teismas apibrėžė tris kriterijus, kuriuos turi atitikti notarinis dokumentas:

- 1) jis turi būti patvirtintas kompetentingo valstybės pareigūno;
- 2) autentiška turi būti jo visuma (ne tik parašas);
- 3) ir jis turi turėti vykdomąją galią<sup>95</sup>.

Kaip teigia tarptautinės lotynų notariato sąjungos Europos Sąjungos reikalų komiteto pirmininkas Jean-Paul Decorps minėtas nutarimas toks svarbus todėl, kad įtvirtina notarinio dokumento ypatumą ir šiuo apibrėžimu kaip referenciniu dabar naudojamosi daugelyje europinių dokumentų, pavyzdžiui, 2000 m. reglamente „Briuselis 1“<sup>96</sup>.

Autentiškas dokumentas daugeliu bruožų turi tokią pačią reikšmę kaip nutartis ir negali būti nuginčytas išskyrus teisiniu keliu. Šiai nuomonei pritaria ir Vokietijos Federalinių Rūmų prezidentas dr. T. Götee teigdamas, kad „šis dokumentas, priešingai nei paprasti ar privatūs dokumentai, turi svarbią teisinę galią: jis visiškai įrodo dokumentu patvirtintą įvykį“<sup>97</sup>. Patvirtintas ir įregistruotas (kai to reikalaujama) dokumentas turi įrodomąją galią, kuri taikoma ne tik jį pasirašiusiems, bet ir trečiosioms šalims. Tuo tarpu privatusis dokumentas teismo procese būtų vertinamas laisvai, ir privatųjį dokumentą gali paneigti kiti dokumentai arba liudytojų parodymai. Autentiškas dokumentas turi tokią pačią galią kaip ir įsigaliojęs teismo sprendimas, todėl gali būti pagrindas išieškojimui vykdyti. Be kita ko, notarai privalo garantuoti autentiško dokumento viešumą prieš trečiąsias šalis bei valstybę registruodami jį viešuose registruose. Jie taip pat atsakingi už dokumento ilgalaikį saugojimą ir turi saugoti dokumento originalą savo archyvuose neribotą laiką, o prireikus išduoti autentiškas dokumento kopijas. Dėl šių savybių, notaro patvirtintas dokumentas suteikia sandoriams skaidrumo, sukuria teisinį užtikrintumą ne tik įmonėms bet ir piliečiams, gina vartotojus, sumažina ginčų kilimo galimybę bei palengvina teismų naštą.

<sup>94</sup> P. Becque. Europos Notariatas: vienybė įvairovėje. // Notariatas. 2007.. Nr. 2 P.13.

<sup>95</sup> <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61997J0260:EN:HTML>; prisijungimo laikas : 2008-10-01.

<sup>96</sup> J.P. Decorps. Notariato tendencijos Europoje. Lietuvos notariato uždaviniai Lietuvos Respublikai tapus Europos Sąjungos nare: Tarptautinės konferencijos, skirtos Lietuvos notariato narystės Tarptautinėje lotynų notariato sąjungoje dešimtmečio jubiliejui, medžiaga. - Vilnius: Justitia, 2004, P.21.

<sup>97</sup> Notaras ir Europa. Prevencinė teisėsauga. Šeštojo koliokviumo 2005m. gegužės 10-11d. medžiaga. P. 19.

Tuo tarpu anglosaksų notariato sistemoje notaro patvirtintas dokumentas nepripažįstamas oficialiu rašytiniu įrodymu, jis neįgyja prioritetinės galios kitų įrodymų atžvilgiu, todėl galime drąsiai teigti, kad notariškai patvirtintas dokumentas čia turi kur kas menkesnę reikšmę nei lotynų notariato sistemose.

### 3.5. Notarų profesinės organizacijos

Notarai vienijasi į profesines organizacijas, kurios koordinuoja notarų veiklą, rūpinasi notarų kvalifikacijos kėlimu, gina ir atstovauja notarų interesams valstybinės valdžios ir valdymo institucijose, apibendrina notarinę praktiką bei kontroliuoja, kad notarai sąžiningai atliktų savo pareigas. Daugumoje lotynų notariato sistemų notaro priklausymas profesinei organizacijai yra privalomas, todėl siekiant išsamios notariato vaidmens pasirinktose Europos Sąjungos valstybėse analizės, aptarsime pasirinktų Europos Sąjungos valstybių profesines organizacijas bei jų funkcijas.

Lietuvos notarai vienijasi į Notarų rūmus, ir priklausymas šiam savivaldos organui yra privalomas. Notarų rūmai vienija visus Lietuvos notarus. Notarų rūmai dirba vadovaudamiesi Notarų rūmų statutu, kurį priima Notarų rūmų susirinkimas ir tvirtina Lietuvos Respublikos teisingumo ministras. Notarų rūmus sudaro Notarų rūmų susirinkimas, Notarų rūmų prezidiumas bei Notarų rūmų prezidentas ir viceprezidentas. Svarbiausi Lietuvos Notarų rūmų uždaviniai įtvirtinti Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 9 str., ir jame numatyta, kad Notarų rūmai:

- 1) koordinuoja notarų veiklą;
- 2) rūpinasi notarų kvalifikacijos kėlimu;
- 3) gina ir atstovauja notarų interesus valstybinės valdžios ir valdymo institucijose;
- 4) rengia norminių aktų projektus notariato klausimais ir teikia juos Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai;
- 5) suvienodina notarinę praktiką;
- 6) prižiūri, kaip notarai atlieka savo funkcijas, laikosi profesinės etikos reikalavimų;
- 7) užtikrina notaro profesinės veiklos metu sudarytų dokumentų saugojimą ir naudojimą;
- 8) užtikrina notaro praktikos atlikimą; bei
- 9) įgyvendina kitus Notarų rūmų statute numatytus uždavinius.

Ispanijoje notarai priklauso profesinėms asociacijoms (isp. *Colegios Notariales*), kurios padeda jiems vykdyti savo funkcijas ir prižiūrėti veiklą. Kiekvieną iš šių asociacijų sudaro kelių apylinkių notarai, ir kiekviena asociacija turi savo Dekaną (*Dean*) ir tarybą. Postai yra skiriami rinkimų būdu, ir taryboje kiekviena apylinkė turi savo atstovą. Ispanijoje yra 16 tokių asociacijų,



kurių būstines galima rasti: Albasetėje, Maljorkos Palmoje, Berselonoje, Bilbao, Burgose, Kaserese, La Korunijoje, Granadoje, Gran Kanarijos Las Palmoje, Ovjede, Pamplonoje, Sevilijoje, Valensijoje, Valjadolide ir Saragoasoje. Šių asociacijų dekanai suformuoja teorinę organizaciją, vadinamąją Generalinę notarų tarybą (isp. *Consejo General del Notariado*), kuri yra aukščiausias notarų valdymo organas, ir jos tikslas yra notarų interesų koordinavimas ir derinimas su Teisingumo ministerija<sup>98</sup>.

Italijoje yra dvi profesinės organizacijos: Nacionalinė notarų organizacija (*Consiglio nazionale del notariato*), ir vietinė notarų apskrities organizacija (*consigli Notarili Distrettuali*), Šios organizacijos įkurtos remiantis įstatymu ir jų nariai renkami pačių notarų. Narystė šiose profesinėse sąjungose yra privaloma.

Slovėnijoje, kaip ir Lietuvoje, Notarų rūmai yra pagrindinis notarų savivaldos organas. Pagal Slovėnijos notariato įstatymą visi notariai privalo priklausyti Slovėnijos notarų rūmams. Slovėnijos notarų rūmai yra profesinė organizacija vienijanti notarius. Jų užduotis yra užtikrinti gerą notarų reputaciją, patikimumą, skatinti tolesnį notariato vystimąsi, atstovauti notarų ir kandidatų į notarius interesus, ir atlikti kitas jų veiklos statute nurodytas užduotis. Narystė notarų rūmuose yra privaloma ne tik notarams, bet ir kandidatams į notarius. Notarų rūmus sudaro Notarų rūmų susirinkimas, Notarų rūmų prezidiumas bei Notarų rūmų prezidentas ir viceprezidentas. Notarų rūmų susirinkimas priima rezoliucijas dėl Notariato įstatymo pataisų, Notarų etikos kodeksą, Notarų rūmų vidaus taisykles, ir su teisingumo ministro pritarimu tvirtina notarinius mokesčius, sudaro metinį finansinį planą ir tvirtina metinę finansinę atskaitomybę. Notarų rūmų susirinkimo nariai renka Notarų rūmų prezidentą, Praktikos ir priežiūros valdybos narius ir drausmės komisijos narius, bei vykdo kitas Slovėnijos notariato įstatymo 8 str. nurodytas funkcijas.

Olandijoje visi notariai ir jaunieji notariai yra Notarų profesinės organizacijos „*Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB)*“ nariai<sup>99</sup>. Ši organizacija yra valstybinė institucija, kurios veiklą reglamentuoja Olandijos teisė. Pagrindinė šios organizacijos užduotis - rengti vietos valdžios potvarkių ir taisyklių projektus, skatinti tinkamai atlikti pareigas, gerinti profesinę kompetenciją, saugoti notaro pareigybės garbę ir prestižą. Įdomu tai, kad Olandijoje pareiga teikti paslaugas nekliudo notarui specializuotis tam tikroje konkrečioje srityje. Yra keletas notarų ir jaunesniųjų notarų asociacijų, kurios specializuojasi vienoje ar keliose notarų teisės srityse. Išskiriamos šios asociacijos: Notarų teisės, susijusios su žemės ūkio verslu, ekspertų asociacija (*Vereniging voor Agrarisch Specialisten in het Notariaat* arba *VASN*), Turto planuotojų asociacija (*Vereniging van Estate Planners* arba *VEP*), Civilinės teisės tarpininkų

<sup>98</sup> Plačiau galite skaityti National Report Spain // Notarius International. 2003, Vol. 8, Nr.3-4, P.249-251.

<sup>99</sup> <http://www.notaris.nl/>; prisijungimo laikas: 2008-09-28.

asociacija (*Vereniging van Mediators in het Notariaat* arba *VMSN*) ir Informacinių technologijų civilinės teisės notarų asociacija (*Vereniging voor Notariaat en Informatietechnologie* arba *VNI*). Notarų drausminių taisyklių laikymąsi užtikrina Priežiūros organas (*Kamer van toezicht*) susidedantis iš teisėjų ir notarų.

Notarų Visuomeninė organizacija yra notarų visuomenės atstovė vienijanti beveik 900 Jungtinėje Karalystėje praktikuojančių bendrųjų notarų. Notarai skriverieniai, kurie daugiausia praktikuoja Londone, turi savo organizaciją - Notarų skriverenių Visuomeninė organizacija. Narystė šio organizacijoje yra savanoriška ir atvira visiems norintiems, tiek asmenims ketinantiems laikyti egzaminus, tiek patiems notarams. Ji neatlieka jokių drausminių funkcijų<sup>100</sup>.

Išanalizavus pasirinktų Europos Sąjungos valstybių profesines organizacijas manome, siekiant išsamios bei visapusiškos notarų organizacijų analizės, būtina aptarti ir tarptautiniu lygiu veikiančias tarptautines notarų organizacijas, tokias kaip Europos Sąjungos notariatų tarybą (*CNUE \_ Conference des Notariats de l'Union Europeenne*) ir Tarptautinę notariato sąjungą (*U.I.N.L.- Unijon Internacional de Notariats*)

Europos Sąjungos notariatų taryba, įkurta 1993 m. atstovauti Europos notarus Europos Sąjungos institucijose. Lietuva į šią organizaciją įstojo 2004 m. gegužės 1 d. Šiai organizacijai priklauso Vokietijos, Austrijos, Belgijos, Bulgarijos, Ispanijos, Estijos, Prancūzijos, Graikijos, Italijos, Liuksemburgo, Olandijos, Portugalijos, Vengrijos, Latvijos, Lietuvos, Maltos, Lenkijos, Čekijos, Slovakijos, Slovėnijos, bei Rumunijos notariatai. Tai yra pelno nesiekianti asociacija, kurios būstinė įsikūrusi Briuselyje. Europos Sąjungos notariatų taryba aktyviai dalyvauja Europos institucijų sprendimų dėl piliečių teisinio gyvenimo, dėl prieinamumo prie teisingumo arba dėl vartotojų apsaugos priėmimo, informuoja savo narius apie įstatymų leidybą Europoje bei rūpinasi notarų švietimu Europos Sąjungos teisės srityje. Be to, ši organizacija skatina laisvą autentiškų aktų, ypač notarinių aktų, judėjimą Europoje, užtikrinant piliečių ir įmonių teisinę apsaugą, kuria vieningą Europos notariatų tinklą, nuo 2001 m. kuria vieningą testamentų registrą, bei atlieka kitas funkcijas. Šios asociacijos organizacinę struktūrą sudaro: generalinė asamblėja, sudaryta iš notariatų prezidentų, vykdomasis komitetas, kurį sudaro Europos Sąjungos notariatų tarybos prezidentas, 2 vice-prezidentai ir 2 patarėjai; darbo grupės, į kurias įeina beveik po vieną atstovą iš šalių narių; pranešėjas, skiriamas konkrečiai temai arba projektui ir nuolatinis biuras, kuriam vadovauja biuro direktorius.

1948 m. spalio 2 d. devyniolikos valstybių Notarų rūmai įkūrė Tarptautinę lotynų notariato sąjungą (vėliau pervadintą į Tarptautinę notariato sąjungą), kuri yra nevyriausybinė organizacija, vienijanti šalis, kurių notariatai priklauso lotynų notariato sistemai. Šiuo metu šiai organizacijai priklauso 76 valstybės (35 Europos, 23 Amerikos, 15 Afrikos ir 3 Azijos

<sup>100</sup> <http://www.thenotariessociety.org.uk/>; prisijungimo laikas: 2008-09-17.

valstybės)<sup>101</sup>. Lietuva į šią organizaciją įstojo 1994m. vasario 11 d. „Tarptautinė lotyniškojo notariato sąjunga sukurta notarinei veiklai skleisti, koordinuoti ir plėtoti tarptautiniu mastu, remiantis tarptautiniu bendradarbiavimu garantuoti notariato svarbą ir nepriklausomumą, siekti geriau aptarnauti pavienius žmones ir bendruomenes.“<sup>102</sup> Ši organizacija organizuoja tarptautinius kongresus, kurių metu notariai dalijasi savo patirtimi bei aptaria aktualius notarių profesinės veiklos klausimus. Šios organizacijos struktūrą sudaro prezidentas ir 5 vice-prezidentai pasaulio regionams (Europai, Azijai, Afrikai, Šiaurės, Centrinei Amerikai ir Karibams, Pietų Amerikai), išdininkas, Nuolatinė Taryba, Finansinės priežiūros taryba, įvairios komisijos ir darbo grupės. Tarptautinės lotynų notariato sąjungos prezidentas Giancarlo Laurini teigė, kad „Tarptautinė lotyniškojo notariato sąjunga garantuoja notariato nepriklausomumą, o Tarptautinei lotyniškojo notariato sąjungai priklausantys notariai garantuoja klientams juridinį saugumą ir sutarties laisvę, taip pat jie yra ir nepriklausomi, nešališki teisininkai ir patarėjai“<sup>103</sup>.

---

<sup>101</sup> <http://uinl.net/presentacion.asp?idioma=ing&submenu=MEMBRES>; prisijungimo laikas 2008-11-07.

<sup>102</sup> <http://www.notarai.lt/?item=uinl>; prisijungimo laikas 2008-11-07.

<sup>103</sup> <http://www.notarai.lt/default.aspx?item=aktual&id=11689&lang=1>; prisijungimo laikas 2008-11-07.

## IV SKYRIUS

### ASMENŲ, TURINČIŲ TEISĘ ATLIKTI NOTARINIUS VEIKSMUS PASIRINKTOSE EUROPOS SAJUNGOS VALSTYBĖSE, VEIKLOS YPATUMAI

Notariatas yra teisinės sistemos, kuri užtikrina teisinę pagalbą dalis. K. Woschnak pabrėžia, kad pagal Europos teisinę tradiciją notaras nėra vien dokumentų tvirtintojas. Notariatas yra vienas iš pamatinių sutarčių įforminimo teisinės kultūros akmenų. Pagal savo teisinį reglamentavimą ir galias notaro profesija yra labai priartinta prie teisėjo profesijos, o tai leidžia notariatui vaidinti pagrindinį vaidmenį ginčų prevencijos ir reguliavimo srityje<...><sup>104</sup>. Notariato nauda ir ekonomiškumas pasireiškia tuo, kad notariatas užtikrina prevencinį teisėtumą, civilinių santykių dalyvių veiksmų teisėtumą ir teisingumą paties notariato sąskaitą, valstybei dėl to neturint jokių išlaidų. Užtikrinti teisingumą yra valstybės išimtinė teisė. Ši išimtinė teisė buvo patikėta notarui prevencinio teisingumo srityje. Valstybė notarams pavedė tvirtinamąją galią, kuri suteikia dokumentams įrodomąją ir vykdomąją galią. Notaro atsakomybę ir prevencinį vaidmenį vaizdžiai aprašė Aleksandras Diuma : „kad mūsų aktai būtų teisėti, - atsakė notaras, - mums reikia žinoti, jog tiksliai vykdome kliento valią. Galima surašyti testamentą fiziškai sergančiam, bet jį padiktuoti turi sveiko proto žmogus“<sup>105</sup>. Pastaraisiais metais Europos Sąjungos valstybėse kyla vis daugiau diskusijų, ar notarų kai kurių funkcijų monopolija yra pateisinama ir ar negalėtų dalis tų funkcijų būti deleguota kitiems teisininkams, pvz.: advokatams. Juk Vokietijoje, tokias galias tradicijas turinčiose valstybėse, egzistuoja „notaro-advokato“ modelis, ir nepaisant to, jog ten dažniausiai teisininkai pasirenka, kuria profesija versis, visgi jiems suteikti įgaliojimai yra platesni nei pvz. Lietuvoje notarų turimi įgaliojimai.

Šiuo metu kyla nemažai diskusijų tarp notarų, advokatų ir kitų teisinių profesijų atstovų dėl galimo funkcijų pasidalijimo. Nagrinėjant Notarų rūmų poziciją akivaizdu, jog jie nelinkę atsisakyti kai kurių veiksmų monopolijos, teigdami kad notarami pasižymi visišku bešališkumu ir objektyvumu sandorio šalių atžvilgiu. Tuo tarpu iš advokatų niekas niekada nereikalavo, būti objektyviu ir bešališku, galime netgi teigi, kad objektyvus advokatas būtų blogas advokatas, nes jis privalo atstovauti savo klientui. Tačiau žvelgiant į šią Notarų rūmų poziciją, kyla natūralus klausimas – advokatams, turintiems tikrai daug ir gerų profesinių teisės žinių, motyvuojant tik objektyvumu, atsisakoma suteikti dalį funkcijų, tuo tarpu seniūnai ar konsuliniai, kurie ne visada turi teisinį išsilavinimą, gali atlikti gan daug notarų veiksmų. Pagal Lietuvos Respublikos

<sup>104</sup> Woschnak K. Notaras Europos Sąjungoje. Padėtis Europoje: iššūkiai ir profesinės strategijos gairės // Lietuvos notariato uždaviniai Lietuvos respublikai tapus Europos Sąjungos nare. Vilnius: Justitia, 2004. P. 23-31.

<sup>105</sup> Diuma A., Grafas Montekristas., Vilnius: Vaga 1985. T. 2.. P.202.

notariato įstatymo 27<sup>(1)</sup> str. „Seniūnai neatlygintinai atlieka seniūnijai priskirtos teritorijos gyventojams šiuos notarinius veiksmus:

1) tvirtina įgaliojimus, kuriuos fiziniai asmenys duoda korespondencijai (konkrečiai – siunčiamiems pinigams ir siuntiniams) gauti, taip pat darbo užmokesčiui ir kitoms su darbo santykiais susijusioms išmokoms, pensijoms, pašalpoms, stipendijoms, išmokoms už perdirbti supirktą žemės ūkio produkciją gauti;

2) liudija dokumentų nuorašų ir jų išrašų tikrumą;

3) liudija parašo dokumentuose tikrumą.<sup>106</sup>

Tuo tarpu konsuliniai pareigūnai atlieka dar daugiau notarinių veiksmų. Jie:

1) „tvirtina sandorius, išskyrus sutartis dėl Lietuvos Respublikoje esančių nekilnojamųjų daiktų perleidimo, perdavimo naudotis, įkeitimo ar kitų daiktinių teisių ar jų suvaržymo;

2) liudija dokumentų nuorašų ir jų išrašų tikrumą;

3) liudija parašo dokumentuose tikrumą;

4) liudija dokumentų vertimo iš vienos kalbos į kitą tikrumą;

5) tvirtina faktą, kad fizinis asmuo yra gyvas ir yra tam tikroje vietovėje;

6) priima saugoti asmeninius testamentus;

7) tvirtina dokumentų pateikimo laiką;

8) priima jūrinius protestus;

9) atlieka kitus įstatymų numatytus notarinius veiksmus<sup>107</sup>.

Kaip matome, iš įstatymo nuostatų aišku, kad tiek konsuliniai pareigūnai, tiek seniūnai tvirtina nemažai notarinių dokumentų. Bet jei, visoje mokslinėje literatūroje akcentuojama, jog notaras tvirtina dokumentus kaip teisės profesionalas, praėjęs griežtai organizuotą atranką, geriausiai išmanantis savo šalies civilinę teisę bei pasižymintis ypatingomis savybėmis, pvz.: tokiomis kaip kruopštumas, tai apie kokį seniūnų kompetentingumą šiose srityse mes galime kalbėti. „Ar gali tai daryti specialaus išsilavinimo neturintis asmuo, kuris ne tik kad dažniausiai neturi supratimo apie galiojančią teisę, bet ir nesuvokia šių veiksmų atlikimo taktikos, metodikos ir pan.<sup>108</sup> - klausia profesorius habilituotas daktaras V. Nekrošius.

Be to, notaras privalo draustis privalomuoju profesinės atsakomybės draudimu (be kurio negali dirbti), bei asmeniškai atsakyti už savo ir savo darbuotojų kalte atsiradusią žalą. Taigi jis

<sup>106</sup> Lietuvos Respublikos notariato įstatymas // Valstybės žinios. 1992, Nr. 28-810.

<sup>107</sup> Ten pat.

<sup>108</sup> Nekrošius V. Notariato vaidmuo postmodernioje visuomenėje. // Notariatas. 2007 Nr. 2 P. 21

rizikuoja ne tik geru savo, kaip notaro, vardu (žinome kad notarai konkuruoja savo darbo kokybe), bet ir savo turtu bei gerove. O kokia gi seniūno, ar konsulinio pareigūno atsakomybė už netinkamai atliktus notarinius veiksmus? Geriausiu atveju drausminė, nes šių pareigūnų civilinė atsakomybė neapdrausta. Juk seniūnas neatsako asmeniškai už neteisėtus notarinius veiksmus klientui padarytą žalą, nes už jo, kaip už valstybės tarnautojo padarytą žalą, atsako valstybė. Taigi kyla klausimas, ar ši nuostata nėra tarybinių laikų valstybinio notariato palikimas, kai ir notaras buvo valstybės tarnautojas, nenešantis asmeninės atsakomybės už klaidas.

Nagrinėjant užsienio valstybių notarų vaidmenį bei jų funkcijas, analizuojamų valstybių notariato įstatymuose neradome jokių užuominų apie kokius nors savivaldos pareigūnus, kurie galėtų atlikti notarinius veiksmus.

Kalbant apie konsulinių pareigūnų atliekamus notarinius veiksmus, svarbu pabrėžti, kad notarinių, kaip ir kitų konsulinių funkcijų vykdymas priklauso nuo nacionalinių įstatymų ir dvišalių konsulinių konvencijų. „Palyginus Lietuvos Respublikos konsulinį statutą su kitų valstybių konsulinę veiklą reglamentuojančiais įstatymais, galima pastebėti, kad konsulų veikla atliekant notarinius veiksmus yra siauresnė nei reglamentuojama Lietuvoje“<sup>109</sup>. Pavyzdžiui Vokietijos konsulai tvirtina pareiškimus ir raštiškus parodymus, duotus jų akivaizdoje, liudija parašo ir inicialų bei nuorašų tikrumą, išduoda pažymėjimus, kad asmuo yra gyvas, liudija testamentus, kuriuos sudaro vokiečiai, saugo oficialiuosius testamentus, priima priesaikas padarius pareiškimus, siekiant gauti paveldėjimo dokumentą. Taigi priešingai nei Lietuvoje, jų atliekamų notarinių veiksmų sąrašas yra baigtinis. „Be to, konsulo atliekamų notarinių veiksmų procedūrai taikomi tokie patys reikalavimai, kaip ir notaro atliekamų veiksmų procedūrai, jo dokumentas turi tokią pat juridinę galią, tačiau paties notarinio veiksmo atlikimo kokybė, konsultavimas ir padarinių aiškinimo funkcija atliekama ne taip gerai ir kokybiškai, kaip tai atlieka kompetentingas, prisiekęs ir atsakantis už savo veiklą notaras“<sup>110</sup>.

Paminėtina, kad Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 2.138 str. 2 d. nurodytais atvejais įgaliojimus gali tvirtinti ne tik notarai, bet ir karinių dalinių, junginių, karo įstaigų ir mokyklų vadai (viršininkai), laisvės atėmimo vietų vadovai bei laivų kapitonai.

Be to, pagal Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 5.28 str. 6 d. ligoninių, gydymo įstaigų, sanatorijų, kuriuose asmenys gydomi, vyriausieji gydytojai, jų pavaduotojai medicinos reikalams arba budintys gydytojai, senelių ir invalidų namų direktoriai ir vyriausieji gydytojai, taip pat laivų kapitonai, ekspedicijų viršininkai, karinių dalinių, junginių, karo įstaigų ir mokyklų vadai (viršininkai) ir laisvės atėmimo vietų viršininkai gali tvirtinti oficialiuosius testamentus. Nurodyti asmenys gali tvirtinti testamentus tik tų testatorių, kurie yra atitinkamoje įstaigoje

---

<sup>109</sup> Šaltauskienė S. Notaro, seniūno ir konsulinio pareigūno atliekami notariniai veiksmai. // Notariatas. 2007, Nr. 2. P. 38.

<sup>110</sup> Ten pat. P. 39.

(gydosi gydymo įstaigoje, gydymo – profilaktikos įstaigoje, sanatorijose, gyvena senelių arba invalidų namuose, plaukia jūros ar upių laivu, yra ekspedicijoje, atlieka tarnybą kariniame dalinyje, yra įkalinimo įstaigoje)<sup>111</sup>. Nurodyti asmenys privalo kiek įmanoma greičiau perduoti patvirtintus testamentus notarui teisingumo ministro nustatyta tvarka.

Kalbant apie notarų ir advokatų santykį kitose valstybės, pastebėjome, kad notaro-advokato funkcijos daugumoje valstybių atskirtos (išskyrus pvz.: lotynų notariato šalį Vokietiją, bei anglosaksų teisinės sistemos valstybę – Jungtinę Karalystę). Slovėnijoje notaro pareigos nesuderinamos su advokato arba visomis kitomis apmokamomis pareigomis arba funkcijomis. Notaras neturi įgaliojimų atlikti užduočių, nesuderinamų su garbingu ir sąžiningu notaro pareigų vykdymu arba galinčių pažeisti pasitikėjimą notaro nešališkumu ar jo sudaromų dokumentų patikimumu.

Olandijoje notaras, kaip ir advokatas, yra teisės profesionalas, kuris dirba su klientais ir gauna atlygį už konsultacijas ar paslaugas, tačiau kaip ir teisėjas, notarus skiria monarchas iki gyvos galvos. Notaras užima ypatingą vietą teisinėje sistemoje dėl savo paskyrimo sistemos, taip pat dėl jo nepriklausomumo ir nešališkumo. Kitaip nei advokatas ar teisinis patarėjas jis neveikia kurios nors šalies naudai. Priešingai, Olandų teisinėje sistemoje iš jo reikalaujama išlaikyti abipusišką naudingumą bei interesų pusiausvyrą teisinių sandorių metu. Notaras yra abiejų šalių atstovas. Jis turi pareigą išlaikyti informacijos konfidencialumą, ir gali atsisakyti suteikti informaciją teisme, taip pat, kaip tai gali padaryti advokatas ar daktaras. Jis privalo abiems šalims tiksliai išaiškinti būsimo sandorio teisinės pasekmes. Be to, visa tai darydamas jis negali pažeisti trečiųjų asmenų teisių. Notaras negali atstovauti nei vienos iš šalių teismo procese. Tačiau notarams yra leidžiamas užmegzti partnerystės ryšius su advokatais ir mokesčių konsultantais. Laikoma, kad partnerystė su kitų, nei minėta, sričių specialistais gali slopinti notaro nepriklausomumą.

Įdomu tai, kad pvz.: Norvegijoje notarų funkcijas atlieka teisėjai, ten notaro veikla sudaro teisėjo veiklos dalį. Jam mokamas atlyginimas nėra atskirtas nuo įprasto atlyginimo už teisėjo darbą, o notarinės paslaugos teikiamos nemokamai. Suomijoje notarines paslaugas teikia prie teismų esančių archyvų archyvarai. Suomijoje notarų veiklos sąrašas žymiai siauresnis nei lotynų notariato valstybėse.<sup>112</sup>

Apibendrinant manome, kad Lietuvoje ir toliau turėti būti „tik notaro“ modelis. Notarai yra geriausi civilinės teisės specialistai, puikiai išmanantys galiojančius teisės aktus, bei nuolat tobulinantys savo kvalifikaciją. Nemanome, jog nekvalifikuoti specialistai galėtų kokybiškai

---

<sup>111</sup> Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; 2000, Nr.77; 2000, Nr.80; 2000, Nr.82

<sup>112</sup> E. Kavoliūnaitė. Atlyginimo už notarų teikiamas paslaugas dydžio nustatymas Europos Sąjungos valstybėse. Mokslinis tyrimas. Teisės institutas. Vilnius. 2005. P. 5.

atlikti notarines paslaugas, todėl tikslingiausia, kad kiekvienas dirbtų savo darbą, kurį moka geriausiai. Nepaisant to, jog advokatai yra teisės specialistai, vargu ar jie galėtų tinkamai atlikti notaro pareigas, nes juk neįmanoma tuo pačiu metu būti ir šalių atstovu, ir nešališku specialistu, atstovauti prevencinei teisėsaugai bet kartu ir ginčo teisenai. Seniūnų teisė atlikti notarinius veiksmus turėtų būti panaikinta dėl aukščiau minėtų argumentų. Taigi notariatas yra labai svarbi teisinės sistemos dalis, kurios pozicijos turėtų būti stiprinamos, jų funkcijos plečiamos, o tai suteiktų naudą teisiniam stabilumui, teisėtai civiliniai apyvartai, klientams, bei valstybei.



## PABAIGA

Magistro baigiamojo darbo įvade iškeltas tikslas pateikti notariato vaidmens pasirinktose Europos Sąjungos valstybėse analizę, yra pasiektas, nes mums pavyko sėkmingai išspręsti iškeltus uždavinius. Pirmajame skyriuje analizuodami notariato sampratą bei ypatybes skirtingose notariato sistemose, aptarėme kokios teisinės sistemos išskiriamos teisinėje literatūroje, iš kur jos kilo ir kokiais bruožais pasižymi, remiantis tuo nusistatėme kokias notariato sistemas nagrinėsime ir jas išanalizavome. Antrajame skyriuje palyginome reikalavimus, keliamus asmenims, norintiems tapti notarais, Lietuvoje ir pasirinktose Europos Sąjungos valstybėse, bei paanalizavome daugiausiai diskusijų keliančius klausimus, tokius kaip: pilietybės reikalavimą asmenims, siekiantiems tapti notarais, kandidatų į notarus teisinį reglamentavimą bei notarų skaičiaus ribojimo pagrįstumo klausimą. Trečiajame skyriuje, siekdami atskleisti notarų uždavinius bei funkcijas pasirinktose Europos Sąjungos valstybėse, išanalizavome notarų teises bei pareigas, atliekamų veiksmų rūšis, notarinių veiksmų įkainius bei kitus aktualius klausimus. Taip pat aptarėme notariškai patvirtinto dokumento įrodomąją galią tiek Lietuvoje, tiek pasirinktose Europos Sąjungos valstybėse. Ketvirtajame skyriuje supažindinome su asmenų, turinčių teisę atlikti notarinius veiksmus Lietuvoje bei pasirinktose Europos Sąjungos valstybėse, veiklos ypatumais.

Atlikus Lietuvos bei pasirinktų Europos Sąjungos valstybių notariatų vaidmens analizę, mūsų iškelta hipotezė, kad notariatas yra reikšminga kiekvienos valstybės teisinės sistemos dalis ir yra labai svarbus užtikrinant teisėtą civilinę apyvartą bei prevencinę teisėsaugą, pasitvirtino iš dalies. Jo svarba neginčytina lotynų notariato sistemoje, tuo tarpu anglosaksų notariato sistemose jo vaidmuo nežymus.

## IŠVADOS

Atlikę notariato vaidmens pasirinktose Europos Sąjungos valstybėse analizę, galime daryti šias išvadas:

1. Europos notariatai vadovaujasi panašiais principais, tačiau pasižymi didele profesinės veiklos įvairove ir įvairiose šalyse veikia skirtingai.
2. Lotynų notariato sistema yra pažangiausia (lyginant su valstybinio bei anglosaksų notariato sistemomis), nes garantuoja klientui kokybiškas bei greitas paslaugas, teikiamas kvalifikuotų teisės profesionalų.
3. Reikalavimai, keliami asmenims, norintiems tapti notarais Lietuvoje ir pasirinktose Europos Sąjungos valstybėse, iš esmės yra panašūs.
4. Tik Teisingumo Teismo išaiškinimas, ar visos notaro funkcijos yra viešosios valdžios funkcijos ir ar jos vykdomos reguliariai, gali išspręsti Europos Komisijos ir Europos Sąjungos valstybių konfliktą, dėl pilietybės reikalavimo asmenims, norintiems tapti notarais.
5. Notarų skaičiaus ribojimo klausimas pasirinktose nagrinėti Europos Sąjungos valstybėse sprendžiamas įvairiai: vienose fiksuotas tiek notarų skaičius, tiek jų veiklos teritorija (pvz.: Lietuvoje, Ispanijoje), kitose reguliuojamas tik notarų skaičius (pvz.: Slovėnijoje), dar kitose neribojamas nei notarų skaičius, nei jų veiklos teritorija (pvz.: Jungtinėje Karalystėje).
6. Notaro pavirtintas dokumentas pripažįstamas oficialiu rašytiniu įrodymu ir turi prioritetinę galią kitų įrodymų atžvilgiu daugelyje pasirinktų nagrinėti Europos Sąjungos valstybių.

## PASIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS

Atsižvelgiant į tai, kad notarų darbui eksperimentai nebūdingi, siūlome pasinaudoti kitų šalių praktika ir notariato institute įgyvendinti šiuos pakeitimus:

1. Pakeisti įstatymines nuostatas taip, kad notaru būtų galima tapti tik per kandidato į notarus (asesoriaus) institutą.
2. Prailginti laikotarpį, po kurio asesorius gali laikyti notaro kvalifikacinį egzaminą.
3. Asmenims, norintiems tapti notarais, kelti aukštesnius kvalifikacinius reikalavimus ir nustatyti, kad reikalaujama turėti aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą – teisės bakalauro ir teisės magistro kvalifikacinius laipsnius arba teisininko profesinį kvalifikacinį laipsnį (vienpakopį teisinį universitetinį išsilavinimą).
4. Panaikinti teisę seniūnams teikti notarines paslaugas, o konsulinių pareigūnų atliekamų notarinių veiksmų apimtį apriboti.
5. Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 2 str. 3d. išdėstyti taip:  
„Šio įstatymo nustatytais atvejais ir notarinių veiksmų atlikimui nustatyta tvarka atskirus notarinius veiksmus gali atlikti ir Lietuvos Respublikos konsuliniai pareigūnai“.
6. Plėsti notarų funkcijas, pvz.: suteikiant jiems teisę notariškai patvirtintus dokumentus tvirtinti pažyma (*Apostille*), vykdyti mediacija ir t.t.

## LITERATŪROS SĄRAŠAS

### Norminiai teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. // Valstybės žinios. 2000, Nr.74-2262; 2000, Nr.77; 2000, Nr.80; 2000, Nr.82.
2. Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr.36-1340; 2002, Nr.42.
3. Lietuvos Respublikos notariato įstatymas // Valstybės žinios. 1992, Nr.28-810.
4. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. gegužės 19 d. įsakymas Nr. 1R – 124 „Dėl kandidatų į notarus (asesorių) viešo konkurso nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr.86-3136.
5. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. sausio 27 d. įsakymas Nr. 1R - 23 „Dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1999 m. gegužės 11 d. įsakymo NR. 122 „Dėl notarų atestavimo nuostatų patvirtinimo“ papildymo “ // Valstybės žinios. 2004, Nr.19-603
6. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005m . birželio 29 d. įsakymas Nr. 1R – 203 „Dėl teisingumo ministro 2004 m. gegužės 19 d. įsakymo NR. 1R- 124 „Dėl kandidatų į notarus (asesorių) viešo konkurso nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“. // Valstybės žinios. 2005, Nr.82-3032
7. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2007 m. sausio 25 d. įsakymas Nr. 1R - 34 „Dėl viešo konkurso notaro pareigoms užimti nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2007, Nr.19-728.
8. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2008 m. gegužės 7 d. įsakymas Nr. 1R - 188 „Dėl teisingumo ministro 2007 m. sausio 15 d. įsakymo Nr. 1R-34 „Dėl viešo konkurso notaro pareigoms užimti nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ – Valstybės žinios. 2008, Nr.55-2100.
9. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2008 m. sausio 3 d. įsakymas Nr. 1R - 3 „Dėl Lietuvos notarų rūmų statuto naujos redakcijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2008, Nr.6-222
10. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2008 m. vasario 5d. įsakymas Nr. 1R - 69 „Dėl teisingumo ministro 1996 m. rugsėjo 12 d. įsakymo Nr. 57 „Dėl notarų imamo atlyginimo už notarinių veiksmų atlikimą, sandorių ir projektų parengimą, konsultacijas ir technines paslaugas laikinųjų dydžių patvirtinimo“ pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2008, Nr.17-590.

11. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gegužės 8 d. nutarimas Nr. 580 „Dėl notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2003, Nr.47-2079.
12. Olandijos notariato įstatymas – [http://www.st-ab.nl/wetten/0722\\_Wet\\_op\\_het\\_notarisambt\\_Wna.htm](http://www.st-ab.nl/wetten/0722_Wet_op_het_notarisambt_Wna.htm)

### **Teismų praktika**

13. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-419/2007, kat. 128.11. [www.lat.lt](http://www.lat.lt)
14. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-645/2002; kat. 39.2.3; 39.6.2.13. [www.lat.lt](http://www.lat.lt)
15. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 1994 m. balandžio 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 1993 m. gruodžio 22 d. nutarimo "Dėl Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos nutarimo "Dėl Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo įgyvendinimo tvarkos" 5 punkto pakeitimo" atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai - <http://www.lrkt.lt/>
16. Teismo Teismo sprendimas 1999 birželio 17 byloje C- 260/97 –Unibank A /S prieš Flemming G. Christensen. – [www.eur-lex.europa.eu](http://www.eur-lex.europa.eu)

### **Specialioji literatūra**

17. Adomavičienė O. Notariato įstatymo pakeitimai – žmonių labui // Justitia. 2003, Nr.1-2 (43-44).
18. Adomavičienė O., Gaivenis V., Valiulis A. Lietuvos Notariato žinynas. Vilnius: Justitia, 2004.
19. Atlyginimo už notarų teikiamas paslaugas dydžio nustatymas Europos Sąjungos valstybėse // Mokslinis tyrimas. Parengė: Eglė Kavoliūnaitė, Vilnius 2005
20. Baranauskas E. Notaro civilinė atsakomybė: aktualūs klausimai// Jurisprudencija, 2003, t. 37 (29).
21. Baublys L. Antikinė teisingumo samprata ir jos įtaka vakarų teisės tradicijai. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005.
22. Becque P. Europos notariatas: vienybė įvairovėje // Notariatas. 2007, Nr. 2.
23. Brancos E. Nunez. The Right of Withdrawal and Function of the Notary // Notarius International. 2005, Vol. 10, Nr.3-4.

24. Braniselj E. National Report Slovenia // Notarius International. 2004, Vol. 9, Nr.3-4.
25. Brėmeno universiteto Europos teisės ir politikos centro (ZERP) atliktas Europos Sąjungos pastatų ir žemės nuosavybės teisių perleidimo (pirkimo – pardavimo) teisinių paslaugų rinkos tyrimas, atliktas Europos Komisijos užsakymu 2007m. gruodžio mėn.
26. Calo E.. National Report Italy // Notarius International. 2001, Vol. 6, Nr.3-4.
27. Clancy. M. P. The Organisation and Function of the Profession of Notary in the United Kingdom // Notarius International. 2000, Vol. 5, Nr.3.
28. Claudet A. J. National Report England. // Notarius International. 2002, Vol. 7.Nr.1-2.
29. Competitive Restrictions in Legal professions. Organisation for Economic Co-operation and development. Competition Committee. DAF / COMP (2007) 39.
30. Diuma A., Grafas Montekristas., Vilnius: Vaga 1985. T. 2.
31. Dreimane I. Notaras- patikima valstybės ir jos piliečių jungtis. // Notariatas. 2007. Nr. 2.
32. E. Laužikas, V. Mikelėnas, V, Nekrošius. Civilinio proceso teisė. Vilnius: Justitia, 2005.T.2.
33. Etika. Aforizmų žodynas. Vilnius: Naujoji Rosma, 2000.
34. Gaivenis V. Notaras ir visuomenė // Justitia. 1996, Nr.1.
35. Gaivenis V. Notaras šiandienos teisinėje sistemoje // Justitia. 1999, Nr.1.
36. Gaivenis V. Nuo raštininko iki notaro. Vilnius: R. Paknio leidykla, 2007.
37. Gisela S. Notaries in central Europe : transformation as reprofessionalisation // Notarius International. 2004, Vol. 9, Nr.3-4.
38. Gisela S. Notaries in England and Wales: What future in a climate of globalisation? // Notarius International. 2006, Vol. 11, Nr.1-2.
39. Katuoka S. Valstybės ir teisės teorijos pagrindinės kategorijos. Vilnius: Lietuvos Teisės akademija, 1997.
40. Konsultacijos notarų ir antstolių veiklos klausimais // Verslo ir komercinė teisė. 2006, Nr 5
41. Kuconis P., Nekrošius V. Teisėsaugos institucijos. // Justitia, V., 2001.
42. Lentelės- Notaro funkcija Europos Sąjungoje // CNUE
43. Lietuvos notariato uždaviniai Lietuvos Respublikai tapus Europos Sąjungos nare: Tarptautinės konferencijos, skirtos Lietuvos notariato narystės Tarptautinėje lotynų notariato sąjungoje dešimtmečio jubiliejui, medžiaga.- Vilnius: Justitia, 2004.
44. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Vilnius: Justitia, 2003, 531
45. Lukoševičiūtė D.. Sveikinimo žodis konferencijoje Notaras ir piliečiai. // Notariatas. 2007, Nr. 2.

46. M. A. Glendon , M. W. Gordon, C. Osakwe. Vakarų teisės tradicijos. - . Vilnius: Pradai, 1993.
47. Madeikytė L. Notariato rūšys // Notariatas. 2007, Nr. 3.
48. Maksimaitis M. Užsienio teisės istorija. Vilnius: Justitia, 2002.
49. Maksimaitis M. Vansevičius V. Lietuvos valstybės ir teisės istorija. V. ,1997.
50. Minkevičius A. Smalakys V. Valstybės tarnyba užsienio šalyse: raida ir tendencijos. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008
51. Navickaitė K. Notariato raida Lietuvoje // Teisė. 2003, T46.
52. Nekrošius V. Notariato teisė. Kaunas: Dangerta, 1997.
53. Nekrošius V. Notaro vaidmuo postmodernioje visuomenėje//Notariatas. 2007,Nr. 2.
54. Nekrošius V.. Oficialūs rašytiniai įrodymai civiliniame procese. Teisė 1999. 33(4).
55. Norkūnas A. Kaltė kaip civilinės atsakomybės pagrindas . // Jurisprudencija, 2002, t.28(20).
56. Notarinių veiksmų įkainiai Europoje. Palyginamoji apžvalga. //Lietuvos notarų rūmai
57. Petruševičienė O. Anglosaksų valstybių žodinių įrodymų taisyklės (angl. *Parol Evidence Rule*) taikymo problemos. Vilnius: Justitia, 2007. Nr. 4 (66).
58. Pozo C. P. / Escamez. S. T. National Report Spain // Notarius International. 2003, Vol. 8, Nr.3-4.
59. Prevencinė teisėsauga. Šeštojo kokiokviumo 2005m. gegužės 10-11d. medžiaga.
60. Shaw G. The German Notariat and the European Challenge // International Journal of the legal Profession, March 2003, Vol. 10. No. 1.
61. Šaltauskienė S. Notariato vieta Lietuvos teisės sistemoje // Justitia. 1996, Nr.3 (3).
62. Šaltauskienė S. Notaro, seniūno ir konsulinio pareigūno atliekami notariniai veiksmai// Notariatas. 2007, Nr. 2.
63. Šaltauskienė S. Status quo. // Notariatas. 2008, Nr. 4.
64. Šaltauskienė S. Tarptautinės Lotynų notariato sąjungos (UINL) susirinkimas Kelne // Justitia. 2000, Nr.4-5 (28-29).
65. Šaltauskienė S., Nekrošius V. Notariato funkcijos, taikant naująjį Civilinį kodeksą // Justitia. 2001, Nr.1-2.
66. Šaltauskienė S., Nekrošius V. Bendrieji notarų veiklos kontrolės aspektai.//Justitia, 2000. Nr. 4-5.
67. Tarptautinių žodžių žodynas. Antras leidimas. Vilnius: Alma Litera, 2003.
68. Teisė besikeičiančioje Europoje. Mykolo Romerio universitetas, 2008.
69. Vadapalas V. Tarptautinė teisė. Vilnius: Eugrimas, 1998.
70. Vaišvila A. Teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2004.

71. Vansevičius S. Valstybės ir teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2000.
72. Veličkienė A. T. Ratio Scripta. Lotyniški teisės terminai ir bendrosios kultūros frazeologizmai, apibrėžimai, terminai. Vilnius: Justitia, 2003.
73. Velten A., The Anglo - Saxon advance on the European Continent. // Notarius International. 2000, Vol. 5, Nr.3.
74. Visuotinė lietuvių enciklopedija. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2004. T.8.
75. Visuotinė lietuvių enciklopedija. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2004. T.6.
76. Wit K.M.M / Tomlow A..National Report: The Netherlands. // Notarius International. 2002, Vol. 7.Nr.1-2.

### **Interneto svetainės**

77. Europos Sąjungos notariatų konferencija - <http://www.cnue.eu>
78. [Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose](http://ec.europa.eu/civiljustice/index_lt.htm) - [http://ec.europa.eu/civiljustice/index\\_lt.htm](http://ec.europa.eu/civiljustice/index_lt.htm)
79. Ispanijos generalinė notariato taryba - <http://www.notariado.org/>
80. Ispanijos teisinės žinios - <http://noticias.juridicas.com/>
81. Italijos nacionalinė notariato taryba - <http://www.notariato.it>
82. Jungtinės Karalystės notarų bendruomenės internetinis puslapis – <http://www.thenotariessociety.org.uk/>
83. Lietuva Europos Sąjungoje – [www.euro.lt](http://www.euro.lt)
84. Lietuvos notarų rūmai - <http://www.notarai.lt>
85. Lietuvos Respublikos Seimas - <http://www.lrs.lt>
86. Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerija - <http://www.tm.lt>
87. Mykolo Romerio Universitetas – <http://www.mruni.lt>
88. Nigel P. Brooke R. Brooke's Notary. - <http://books.google.com/books?id=l40cnMgdLGgC&printsec=frontcover&dq=notary&hl=lt&sig=ACfU3U3CsBT2ZfwbTyidpJOzxcQ50wJ8BQ#PPA1,M1>
89. Norcous Academia - <http://www.academia.norcous.lt>
90. NotaryTalk of England and Wales - <http://www.notaries.org.uk/page8/page8.html>
91. Olandijos notarų rūmai- <http://www.notaris.nl>
92. Slovėnijos notarų rūmai - <http://www.notar-z.si/>
93. Tarptautinės lotynų notariato sąjungos internetinė svetainė- <http://www.uinl.org>



94. Tarptautinės lotynų notariato sąjungos leidžiamas žurnalas –  
<http://www.notarius-international.org/>
95. Teisinės informacijos portalas - [www.teisingumas.lt](http://www.teisingumas.lt)
96. The Faculty office - <http://www.facultyoffice.org.uk/>
97. The Scrivener's company - <http://www.scriveners.org.uk/>

# NOTARIATO VAIDMUO EUROPOS SĄJUNGOS VALSTYBĖSE: LYGINAMIEJI ASPEKTAI

## SANTRAUKA

Magistro baigiamasis darbas skirtas notariato ir jo vaidmens skirtingose (pasirinktose) Europos Sąjungos valstybėse analizei bei palyginimui.

Tiksliui pasiekti išsikėlėme keletą uždavinių bei suskirstėme darbą į keturis skyrius.

Pirmajame skyriuje, analizuodami notariato sampratą bei ypatybes skirtingose notariato sistemose, aptarėme kokios teisinės sistemos išskiriamos teisinėje literatūroje, iš kur jos kilo ir kokiais bruožais pasižymi, padarėme išvadą, jog lotynų notariato sistema mūsų nuomone yra pažangiausia.

Antrajame skyriuje palyginome reikalavimus, keliamus asmenims, norintiems tapti notarais, Lietuvoje ir pasirinktose Europos Sąjungos valstybėse, bei paanalizavome daugiausiai diskusijų keliančius klausimus, tokius kaip: pilietybės reikalavimą asmenims, siekiantiems tapti notarais, kandidatams į notarų keliamus reikalavimus bei notarų skaičiaus ribojimo pagrįstumo klausimą. Padarėme išvadą, jog reikalavimai, keliami asmenims, norintiems tapti notarais, nagrinėtose valstybėse iš esmės yra panašūs.

Trečiajame skyriuje išanalizavome notarų teises bei pareigas, atliekamų veiksmų rūšis, notarinių veiksmų įkainius bei kitus aktualius klausimus. Taip pat aptarėme notariškai patvirtinto dokumento įrodomąją galią pasirinktose valstybėse, ir padarėme išvadą, kad notaro pavirtintas dokumentas pripažįstamas oficialiu rašytiniu įrodymu ir turi prioritetinę galią kitų įrodymų atžvilgiu daugelyje pasirinktų nagrinėti Europos Sąjungos valstybių.

Ketvirtajame skyriuje supažindinome su asmenų, turinčių teisę atlikti notarinius veiksmus Lietuvoje bei pasirinktose Europos Sąjungos valstybėse, veiklos ypatumais. Magistrinio darbo pabaigoje pateikėme siūlymus bei rekomendacijas notariato tobulinimui Lietuvoje.

# **NOTARIES ROLE IN THE EUROPEAN UNION COUNTRIES: COMPARATIVE ASPECTS**

## **SUMMARY**

Master's final work purpose is to analyze and compare notaries and their role in different (selected) European Union countries.

To achieve the purpose we brought up several tasks and divided the work into four sections.

In the first chapter we analyzed the concept and characteristic of notaries in different notaries systems, discussed what legal systems we can find in legal literature, from where they occurred and what typical features they enjoy, and made a conclusion that in our opinion the Latin notary system is the best.

In the second chapter we compared the requirements of the individuals, who wish to become notaries in Lithuania and in other selected European Union countries. We also discussed the most relevant questions, such as: the requirement of citizenship for individuals seeking to become a notary, requirements for notary candidates and the limitations of the number of notaries' feasibility question. The chapter was concluded by stating, that most requirements for individuals wishing to become a notary in considered countries are substantially similar.

In the third chapter we analyzed the notaries public rights and duties, notaries' powers, notary fees and other relevant issues. We also discussed the power of the authentic acts in selected countries and made a conclusion, that the authentic act enjoys the official prove status and has a bigger power than other proves in most selected European Union countries.

In the fourth chapter we introduced with individuals, who are entitled to perform authentic acts in Lithuania and selected European Union countries and their operational features. At the end we gave the proposals and recommendations for the development of notaries in Lithuania.

PRIEDAS NR. 1

**Kandidatų į notarus (asesorių) skaičių ir jų galimybes tapti notarais iliustruoja šios dvi pateiktos lentelės:**

Metai	Asmenų, kurie tapo kandidatais į notarus (asesoriais), skaičius	Iš jų dirba notarais (arba yra laimėję konkursą notaro pareigoms užimti)
1993	3	2
1994	4	3
1995	3	3
1996	1	0
2003	8	7
2004	8	5
2005	16	3
Iš viso	43	23

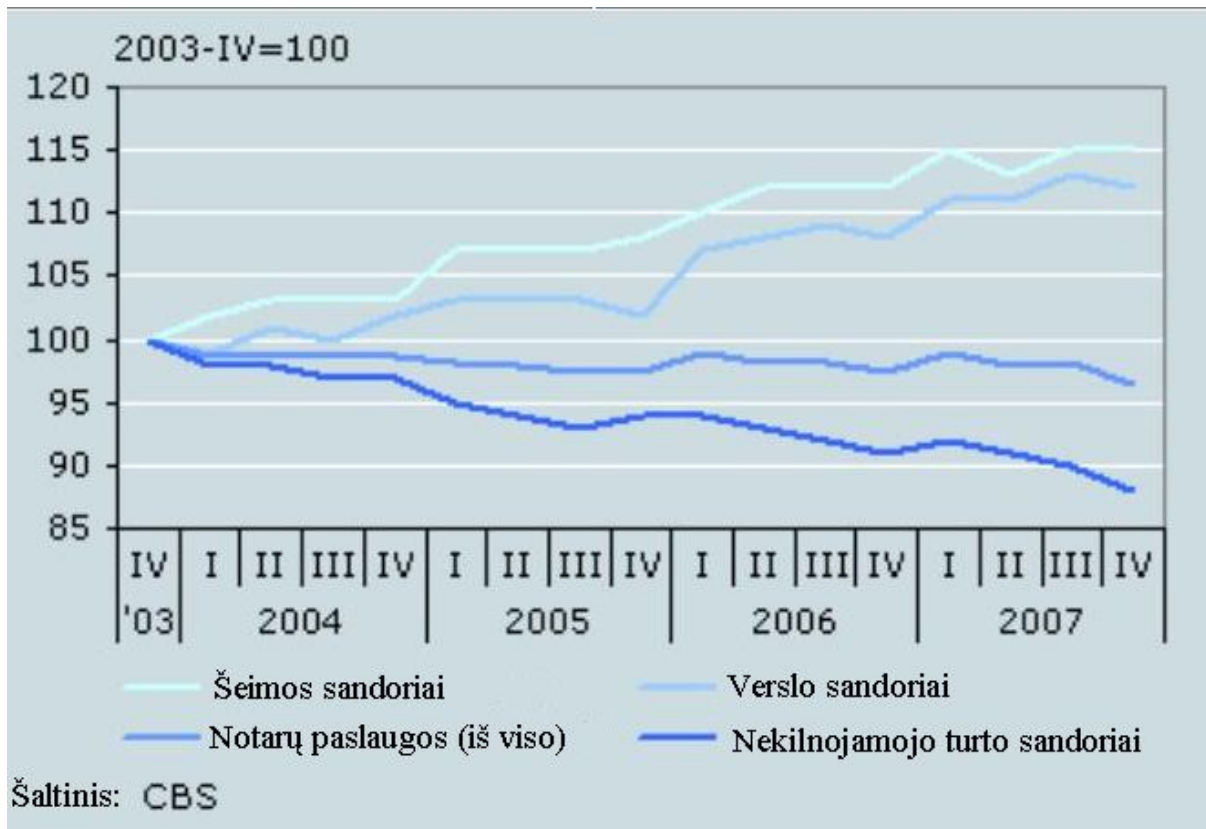
**Asesorių skaičius tarp visų asmenų, kurie tapo notarais ir pradėjo notaro veiklą, iki 2008-01-01 statistinė lentelė:**

Metai	Notaro veiklą pradėjusių asmenų skaičius	Iš jų asesorių skaičius
1998	1	1
1999	2	2
2002	9	3
2003	5	1
2004	11	4
2005	22	3
2006	23	4
2007	15	3

Lentelės publikuotos S. Šaltauskienės straipsnyje Status quo. // Notariatas. 2008, Nr.4. P. 18.

## PRIEDAS NR. 2

Notarų imamo atlyginimo kitimas Olandijoje 2003 – 2007 m.



Informacija publikuojama oficialiame Olandijos statistikos puslapyje adresu :

[http://www.cbs.nl/en-GB/menu/themas/prijzen/publicaties/artikelen/archief/2008/2008-2446-wm.htm?wbc\\_purpose=basic&WBCMODE=presentationunpublishedmethodenpublicatiespublicatiespublicatiespublicatiesmethoden](http://www.cbs.nl/en-GB/menu/themas/prijzen/publicaties/artikelen/archief/2008/2008-2446-wm.htm?wbc_purpose=basic&WBCMODE=presentationunpublishedmethodenpublicatiespublicatiespublicatiespublicatiesmethoden); prisijungimo laikas 2008-11-26.

PRIEDAS NR. 3

*Faktai ir skaičiai - 2006*



<b>Pagrindinės veiklos rūšys, įgyvendinamos Europos Sąjungoje</b>								
	Nekilnojamojo turto pirkimas	Bendrovių steigimas	Dovanojimai	Vedybinės sutartys	Hipotekos paskola	Servitutas	Paveldėjimo deklaracija	Viešas nekilnojamojo turto pirkimas
Vokietija	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip (būsimo paveldėjimo dokumentai)	Ne
Austrija	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip, kaip įgaliotinis
Belgija	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Tam tikri paveldėjimo dokumentai	Taip
Ispanija	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Ne
Estija	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Ne	Taip
Prancūzija	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Ne
Graikija	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Vengrija	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Ne
Italija	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Latvija	Taip	Ne	Ne	Taip	Taip	Taip	Taip	Ne
Lietuva	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Ne
Liuksemburgas	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Malta	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Ne
Nyderlandai	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Lenkija	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Ne	Ne
Portugalija	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Ne

Čekijos Respublika	Ne	Taip	Ne	Taip	Ne	Ne	Taip, kaip igaliojantis	Ne
Slovakija	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Slovėnija	Taip	Taip	Taip	Ne (išskyrus būsimų sutuoktinių santykių įforminimo sutartis)	Taip	Taip	Taip	Taip

2008 m. gruodžio 3 d. elektroniniu paštu gautas Lietuvos notarų rūmų sutikimas naudoti šią lentelę šio magistrinio darbo prieduose. Lentelę rengė Europos Sąjungos notariatų taryba ( ang. *Council of the Notariats of the European Union (CNUE)*), vertė Lietuvos notarų rūmų specialistai.

**PRIEDAS NR. 4**

<b>Notaro funkcija Europos Sąjungoje</b>					
	Statusas	Ribotas skaičius	Įsikūrimo laisvė: naujo biuro įkūrimas	Mokesčių paveldimumas	Paveldimas perdavimas
Vokietija	Notaras	Taip	Ne	Ne	Ne
Austrija	Notaras	Taip	Ne	Ne	Ne
Belgija	Notaras	Taip	Ne	<sup>113</sup>	Ne
Ispanija	Notaras	Taip	Ne	Ne	Ne
Estija	Notaras	Taip	Ne <sup>114</sup>	Ne	Ne
Prancūzija	Notaras	Taip	Ne	Taip (išskyrus Elzaso ir Mozelio departamentus)	Ne
Graikija	Notaras	Taip	Ne	Ne	Ne
Vengrija	Notaras	Taip	Ne	Ne	Ne
Italija	Notaras	Taip	Ne	Ne	Ne
Latvija	Notaras	Taip	Ne	Ne	Ne
Lietuva	Notaras	Taip	Ne	Ne	Ne
Liuksemburgas	Notaras	Taip	Ne	Ne	Ne
Malta	Notaras	Ne	Taip	Ne	Ne
Nyderlandai	Notaras	Ne <sup>115</sup>	Taip <sup>116</sup>	Ne	Ne
Lenkija	Notaras	Ne	Notaras gali turėti tik vieną biurą, jo būstinę nustato Teisingumo ministras tuo metu, kai jį paskiria notaru	Ne	Ne
Portugalija	Notaras	Taip	Ne	Ne	Ne

<sup>113</sup> Notaro biuro perdavimą vertina revizorius (remdamasis 5 paskutinių metų veikla) – vėliau perperka pasirinktas kandidatas, viską prižiūri Nacionaliniai notarų rūmai.

<sup>114</sup> Teisingumo ministras gali leisti notarui atidaryti keletą biurų pagal nusistovėjusią praktiką notaro teritorijoje.

<sup>115</sup> Notaras turi pateikti ekonominį įgyvendinamumo planą, iš kurio aišku, kad po trijų metų jis galės padengti visas savo išlaidas.

<sup>116</sup> Notaras turi pateikti ekonominį įgyvendinamumo planą, iš kurio aišku, kad po trijų metų jis galės padengti visas savo išlaidas.



Čekijos Respublika	Notaras	Taip (Teisingumo ministras nustato notarų vietų skaičių – notaro biurų skaičių)	Ne, bet notaras gali savo darbo dienas organizuoti ne tik biure, atsižvelgiant į rajono teismą, kuriam priklauso notaro biuras, kuriam notaras yra paskirtas.	Ne	Ne
Slovakija	Notaras	Taip	Ne	Ne	Ne
Slovėnija	Notaras	Taip	Ne	Ne	Ne

2008 m. gruodžio 3 d. elektroniniu paštu gautas Lietuvos notarų rūmų sutikimas naudoti šią lentelę šio magistrinio darbo prieduose. Lentelę rengė Europos Sąjungos notariatų taryba ( ang. *Council of the Notariats of the European Union (CNUE)*), vertė Lietuvos notarų rūmų specialistai.

PRIEDAS NR. 5

Lotynų notarų reglamentavimas (dėl šios priežasties neanalizuojama Suomija)<sup>117</sup>.

	Ribotas notarų skaičius	Reikalavimai	Fiksuoti mokesčiai	Fiksuota biuro vieta	Kooperavimosi su kitų prof. atstovais draudimas	Draudimas verstis papildoma veikla	Reklamos draudimas	Nešališkumas
Austrija	Taip	Univ. išsilavinimas + prof. egzaminas	Fiksuotas maksimumas	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Belgija	Taip	Univ. išsilavinimas + prof. egzaminas	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Čekijos Respublika	Taip	Univ. išsilavinimas + prof. egzaminas	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Prancūzija	Taip	Univ. išsilavinimas + prof. egzaminas	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Vokietija	Taip	Univ. išsilavinimas + bendr. prof. egzaminas	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Graikija	Taip	Univ. išsilavinimas + prof. egzaminas	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Vengrija	Taip	Univ. išsilavinimas + prof. egzaminas	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Italija	Taip	Univ. išsilavinimas + prof. egzaminas	Fiksuotas minimumas iki 2006/ dabar fiksuoti maksimalūs tarifai, tačiau praktika neaiški	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Liuksemburgas	Taip	Univ. išsilavinimas + prof. egzaminas	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip

<sup>117</sup> Tikslus lentelės pavadinimas – Table III-6: Regulation of Latin Notaries (this analysis therefore excludes Finland).

Olandija	Ne	Univ. išsilavinimas + prof. egzaminas	Ne	Ne	Keli	Ne	Nėra jokių specialių apribojimų	Taip
Lenkija	Taip	Univ. išsilavinimas + prof. egzaminas	Fiksuotas maksimumas	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Portugalija	Taip	Univ. išsilavinimas + prof. egzaminas	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Slovakija	Taip	Univ. išsilavinimas + prof. egzaminas	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Slovėnija	Taip	Univ. išsilavinimas + prof. egzaminas	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
Ispanija	Taip	Univ. išsilavinimas + prof. egzaminas	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip

Ši lentelė anglų kalba publikuota Europos Komisijos užsakymu 2007 m. gruodžio mėn. Brėmeno universiteto Europos teisės ir politikos centro (ZERP) atliktame Europos Sąjungos pastatų ir žemės nuosavybės teisių perleidimo (pirkimo-pardavimo) teisinių paslaugų rinkos tyrime. Publikacija yra internetiniame puslapyje [http://ec.europa.eu/comm/competition/sectors/professional\\_services/studies/csm\\_study\\_complete.pdf](http://ec.europa.eu/comm/competition/sectors/professional_services/studies/csm_study_complete.pdf) ; prisijungimo laikas: 2008-11-28.